

## บทที่ 3

### แนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์ยุคกลาง

#### 1. ความหมาย

ยุคกลาง (the Middle Ages) อยู่ระหว่างช่วงศตวรรษที่ 5 ถึงประมาณกลางศตวรรษที่ 15 ยุคกลางเป็นยุคที่อำนาจของฝ่ายศาสนจักรมีอิทธิพลเหนืออำนาจของฝ่ายอาณาจักร ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากอำนาจฝ่ายอาณาจักรของจักรวรรดิโรมัน (the Roman empire) ที่ยิ่งใหญ่เสื่อมลง ขุนศึกศักดินา (landlords) มีเอกสิทธิเหนือที่ดินในมณฑลของตัวเอง ขณะเดียวกันก็เกิดแคว้นต่าง ๆ มากมายขึ้นในยุโรปตอนกลางจากการอพยพลงทางใต้ของชนเผ่าอนารยชนจากยุโรปเหนือ ขุนศึกศักดินาจึงแพร่สะพัดทั่วไปในยุโรป และมีเอกสิทธิเหนือมณฑลตัวเอง ขุนศึกศักดินาคงได้ต้องการสถาปนาตัวเองขึ้นเป็นกษัตริย์ ต้องได้รับการสวมมงกุฎจากพระสันตะปาปาจึงจะเป็นกษัตริย์ที่สมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับ อำนาจของฝ่ายศาสนจักร (Christendom) จึงเข้ามามีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมทางเศรษฐกิจการเมืองการปกครอง และสังคมในยุคกลางได้อย่างเบ็ดเสร็จ

ยุคกลางแทบจะกล่าวได้ว่าไม่ได้สร้างอารยธรรมทางความคิดในด้านปรัชญา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตกทอดให้กับชาวโลกมากนักเมื่อเทียบกับนักคิดนักปรัชญาสมัยเฮเลน และนักปรัชญาสมัยถัดจากยุคกลางต่อมา ยุคกลางจึงเป็นยุคดำมืดหรือยุคมืด (The Dark Ages) ป่าเถื่อน ไร้อารยธรรม และด้อยพัฒนา สังคมเต็มไปด้วยการทุจริต เอารัดเอาเปรียบคนที่อ่อนแอและด้อยโอกาส แต่ไปสร้างอำนาจอิทธิพลให้กับชนชั้นขุนศึกศักดินา นายทุนเงินกู้ที่ทุจริตดอกเบี้ย (usurer) หลักคิดและคำสอนยุคนี้จึงเป็นหลักคิดและคำสอนทางศาสนาที่นักบวชคริสต์นำออกมาเผยแพร่เพื่อต่อต้านพฤติกรรม และธุรกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบบัญญัติของศาสนาที่เรียกกันว่า “กฎหมายนักบวชคริสต์ (the Canonist law)” ซึ่งถือเป็นองค์การสวรรค์ (divine authority) คำสอนเน้นไปที่การต่อต้านการทุจริตดอกเบี้ย การสะสมความมั่งคั่ง และการแลกเปลี่ยนต้องอยู่บนพื้นฐานของ “ราคายุติธรรม (just price)”

ก่อนยุคกลางจะถือกำเนิดขึ้น พัฒนาการทางเศรษฐกิจซึ่งอยู่ในรูปแบบของการสะท้อนปัญหาสังคม ได้เกิดขึ้นในยุคการเปลี่ยนถ่ายหรือส่งผ่านทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มจากแนวคิดของนักปฏิวัติคำสอนหรือนักสอนศาสนานอกรีต ที่ถ่ายทอดสืบเนื่องมาตั้งแต่ก่อน 800 ปีก่อนคริสตกาล สู่สมัยกรีกหรือเฮเลน และคาบเกี่ยวกับสมัยโรมันเรื่อยมาตามลำดับ การศึกษาลัทธิเศรษฐกิจยุคกลางจะผนวกเอาสภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคจักรวรรดิโรมันมาทำการศึกษาไว้ด้วย

ยุคกลางแม้จะไม่ได้สร้างอารยธรรมทางความคิดให้กับชาวโลกมากนัก แต่ก็ถือเป็นยุคส่งผ่านของสังคมโลกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทำให้เห็นพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่ต่อยอดจากยุคกรีกและโรมัน เป็นยุคที่เงาร่างของลัทธิทุนนิยม (capitalism) เริ่มก่อตัวขึ้น จากการเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากสังคมศักดินา มาเป็นสังคมการค้า แรงงานเปลี่ยนสภาพจากทาสติดที่ดิน มาเป็นแรงงานของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นก้าวขยับไปสู่ลัทธิพาณิชย์นิยม และลัทธิเสรีนิยมทางการค้าในท้ายที่สุด พัฒนาการของยุคกลางแบ่งออกเป็น 3 ช่วง

**ช่วงแรก** อยู่ระหว่างศตวรรษที่ 5 - 7 เป็นยุคแห่งความเจ็บปวด สังคมเต็มไปด้วยการต่อสู้ที่โหดร้ายหน้าทิวทุกย่อมหงำ เป็นยุคของการสถาปนาระบบศาสนจักรที่ครอบงำอำนาจทางโลกและอำนาจทางจิตวิญญาณไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

**ช่วงที่สอง** เป็นช่วงของการร่วมมือกันต่อต้านการรุกรานจากอนารยชนที่รุกรานลงมาจากยุโรปเหนือ หรือการรุกรานของชนเผ่านอร์แมน (Norman)

**ช่วงที่สาม** อยู่ระหว่างศตวรรษที่ 11 ถึงประมาณกลางศตวรรษที่ 15 เป็นช่วงที่โลกตะวันตกผนึกกำลังกันอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อต่อต้านการรุกรานของชนชาติมุสลิมหรือช่วงแห่งภาวะสงครามครูเสด (The Crusades ) และช่วงสุดท้ายนี้เองเป็นยุคของการใช้อำนาจครอบจักรวาลของฝ่ายศาสนจักร แต่ช่วงปลายยุคกลางการใช้อำนาจดังกล่าวก็เริ่มอ่อนคลายและยี่ดหย่อนมากขึ้น เพราะไม่สามารถต้านกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมได้ เหล่านี้ จะเป็นเนื้อหาสำหรับการศึกษาในบทนี้

## 2. จักรวรรดิโรมัน

### 2.1 โรมันจักรวรรดิผู้พิชิต

จักรวรรดิโรมัน (the Roman empire) หรือจักรวรรดิทหาร (the military empire) หรือ จักรวรรดิผู้พิชิต (the conqueror empire) และยังเป็นจักรวรรดิกฎหมาย (the empire of law) อีกด้วย เมื่อประมาณ 600 ปีก่อนคริสตกาล โรมันเป็นสังคมเกษตรกรรมเล็กๆ ตั้งอยู่ในชัยภูมิทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรม ภูมิประเทศอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ สังคมโรมันยุคแรก ประชาชนสามัคคีกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยดี โรมันจึงเป็นสังคมเกษตรกรรมที่เรียบง่าย ความความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์และความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ กอปรกับความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ โรมันค่อยๆ สร้างแสนยานุภาพทางทหารของตัวเองขึ้นมาเรื่อยๆ และท้ายสุดโรมันก็มีแสนยานุภาพทางกองทัพที่เข้มแข็งและเกรียงไกรที่สุด ประมาณ 250 ปีก่อนคริสตกาล โรมันก็แผ่อิทธิพลด้านการทหาร การเมืองการปกครองเหนือคาบสมุทรอิตาลี ประมาณ 203 ปีก่อนคริสตกาล โรมันมีชัยเหนือ “คาร์เทจ (Carthage)” ซึ่งอยู่ตอนเหนือของทวีปแอฟริกา และประมาณ 197 ปีก่อนคริสตกาล โรมันก็ปราบ “มาซิโดเนีย (Macedonia)” ลงได้ และผนึกเอาจักรวรรดิเฮเลน กรีก ซีเรีย และอียิปต์ ไว้ในการครอบครองทั้งหมด รวมทั้งอิทธิพลที่มีอยู่เหนือสเปน และเอเชียไมเนอร์ จักรวรรดิโรมันจึงเป็นจักรวรรดิผู้พิชิตที่แท้จริง<sup>1</sup>

### 2.2 จากระบอบสาธารณรัฐสู่ระบอบจักรพรรดิ

เดิมโรมันปกครองในระบอบสาธารณรัฐ (republic) ตำแหน่งสูงสุดด้านบริหารคือ ตำแหน่งกงสุล (consul) โรมันมีสองสภาคือ สภาซีเนท (senate) และสภาเซนจูรี (centuriate)<sup>2</sup> กงสุลเป็นผู้แต่งตั้งสมาชิกสภาซีเนทซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น “ชนชั้นผู้ดีหรือเพทริเชียน (patrician)” ส่วนสมาชิกสภาเซนจูรีมีหลายชนชั้น และชนชั้น “ฐานราก

<sup>1</sup> ดูใน ภูริชญา วัฒนรุ่ง, รศ. ดร. หลักกฎหมายมหาชน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), น. 129 - 42.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน, น. 131.

ประมาณ 30 ปีก่อนคริสตกาล ออกัสตัส ซีซาร์ (Augustus Caesar) สถาปนาตัวเองขึ้นเป็นจักรพรรดิ การปกครองรูปแบบสาธารณรัฐของโรมันก็สิ้นสุดลง โรมันมีจักรพรรดิปกครองหลายพระองค์ สภาพปัญหาเศรษฐกิจสังคมมีดีและแย่สลับกันไป ความเสื่อมของจักรวรรดิโรมันเริ่มเห็นได้ชัดเจนในปลายศตวรรษที่สอง และรุนแรงยิ่งขึ้นในศตวรรษที่สาม และกลางศตวรรษที่ห้า อำนาจอันยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิโรมันซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายอาณาจักรก็ถึงกาลอวสาน และถูกแทนที่โดยอำนาจของฝ่ายศาสนจักร

### 2.3 ชนชั้นและการขัดแย้งทางสังคม

ชนชั้นทางสังคมของโรมันเห็นได้ชัดเจนจากระบบการปกครองที่เป็นอยู่โดยมีการแบ่งชนชั้นออกเป็น “ชนชั้นผู้ดีหรือเพทริเชียน (patrician)”<sup>3</sup> ชนชั้นนี้มั่งคั่งร่ำรวยไปด้วยทรัพย์สิน เงินทอง และที่ดิน อีกทั้งเป็นชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมืองการปกครอง ชนชั้นนี้จึงอาจเรียกได้อีกอย่างว่า “ชนชั้นปกครอง (the ruler class)” ชนชั้นอีกชนชั้นหนึ่งคือ “ชนชั้นฐานรากหรือพลีเบียน (plebeian)” เป็นชนชั้นฐานราก (the baser) ของสังคมที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ชนชั้นนี้จะประกอบอาชีพเป็นชาวนา พ่อค้า กรรมกร ช่างฝีมือ และชาวประมง เป็นต้น ชนชั้นนี้เมื่อมองในแง่การปกครองคือ “ชนชั้น

---

<sup>3</sup> Patrician เป็นบุคคลที่เกิดในชาติตระกูลสูง (a person of noble birth) แต่ไม่ใช่ชนชั้นขุนนาง (aristocrat) เพราะโรมันยุคเริ่มแรกไม่ได้ปกครองโดยระบอบกษัตริย์ จึงเรียกชนชั้นนี้ว่าชนชั้นสูงหรือชนชั้น “ผู้ดีหรือเพทริเชียน” แทนชนชั้นขุนนางที่เรียกกันในยุคเฮเลน ส่วนชนชั้นล่างหรือฐานรากของประเทศซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่เรียกตามศัพท์ว่าชนชั้นว่าพลีเบียน (plebeian) นั้น ถ้าแปลตามศัพท์คือ พวกไพร่ เพราะสังคมโรมันเป็นสังคมที่แบ่งชนชั้น ถูกเหยียดหยามชนชั้นมาก

การเป็นจักรวรรดิผู้พิชิตทำให้โรมันขยายอาณาจักรกว้างใหญ่ไพศาลขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาและภาระที่ตามมาคือ ค่าใช้จ่ายที่ต้องเลี้ยงดูกองทัพ ทั้งกองทัพของรัฐบาลกลาง และกองกำลังที่ควบคุมดูแลอาณานิคมต่างๆ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอาณานิคม การขาดความเชื่อมโยงประสานงานระหว่างรัฐบาลกลางและอาณานิคม เหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งปัญหาของอาณาจักรโรมัน แต่ปัญหาที่ใหญ่ที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายสำหรับกองทัพ รัฐบาลหาทางออกโดยการเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากชาวนา และอาชีพเกษตรกรอื่น ๆ ยังผลให้ชาวนาและเกษตรกรต้องทำงานหนักยิ่งขึ้นแต่ฐานะความเป็นอยู่กลับยากจนลง ขณะเดียวกันสังคมเมืองก็เติบโตใหญ่ขึ้น สภาพสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ความขัดแย้งทางสังคมยุคเปลี่ยนถ่ายหรือส่งผ่านทางเศรษฐกิจ (economic transformation) จากสังคมเกษตรกรรมที่เรียบง่ายไปสู่สังคมเมืองเริ่มปรากฏให้เห็น

การสถาปนาจักรวรรดิยุคเริ่มแรก โรมันมีการบริหารจัดการที่ดี มีความมั่นคงด้านการเงิน และทำให้ประชาชนคลายเครียดด้วยการดูละครสัตว์ (circuses) ชาวโรมันชมชอบกีฬาชนิดนี้มากและทำให้เขาลืมความเจ็บปวดทุกข์ยากไปชั่วขณะ นับเป็นกุศโลบายของชนชั้นปกครองที่ชาญฉลาดในการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและความสามัคคีของคนในชาติ แต่แท้จริงแล้ว circuses หาใช่ละครสัตว์ แต่เป็นการต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดของทาส เซลยสงคราม และนักโทษที่รอลงอาญาประหารชีวิต<sup>4</sup>

---

<sup>4</sup> Circuses เป็นกีฬาต่อสู้เพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับคนดู แต่ในยุคจักรวรรดิโรมัน circuses เป็นการต่อสู้ที่เอาชีวิตเป็นเดิมพันของพวกทาส เซลยสงคราม และนักโทษที่รอลงอาญา พวกเขาจะสู้กับเสือ สิงโต ที่หิวกระหาย หรือต่อสู้กับนักสู้ทางการที่พร้อมด้วยสรรพอาวุธและกำลังพลที่เหนือกว่า หรือแม้แต่ต่อสู้กับพวกเดียวกันเพื่อให้ตายไปข้างหนึ่ง เป็นการต่อสู้เพื่อรักษาชีวิตตัวเองให้รอด เป็นการต่อสู้ที่เรียกว่า gladiatorial combats ในสนามกีฬาที่เรียกว่า Colosseum เป็นการต่อสู้เพื่อกลืนกินมนุษยชาติ (human slaughters) ผู้ชนะจะมีชีวิตอยู่รอดและอาจได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ

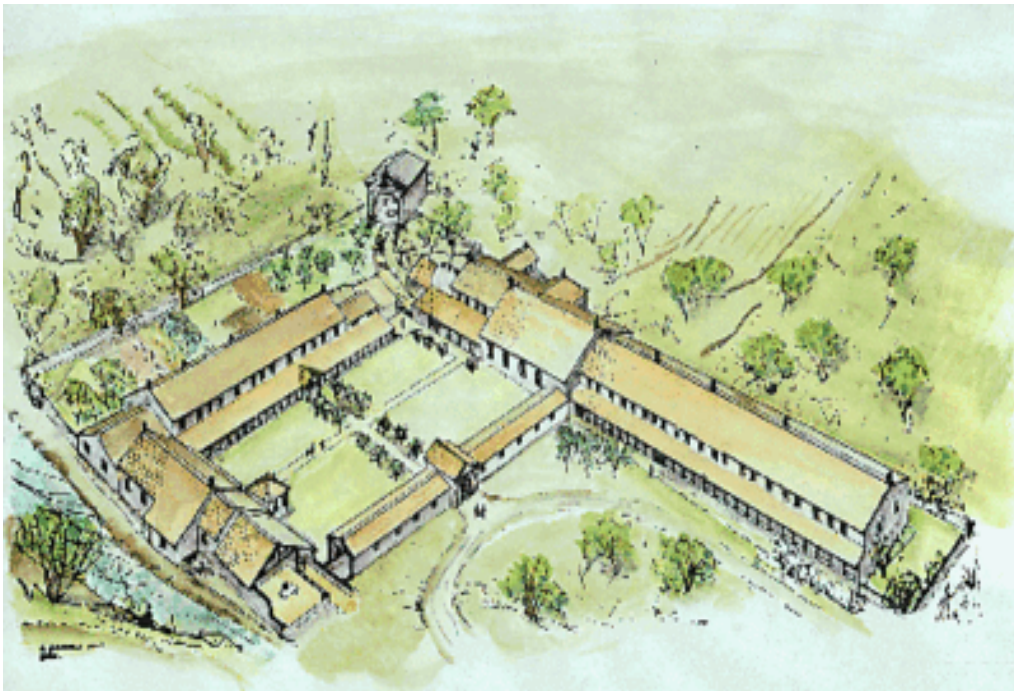
โรมันจักรวรรดิผู้พิชิตยังคงเดินหน้าล่าอาณานิคมเพื่อขยายอาณาเขตให้กว้างใหญ่ไพศาลเพิ่มขึ้นไม่หยุดหย่อน ภาระก็ยิ่งตกหนักอยู่กับชาวนา ชาวนาต้องแบกรับภาระภาษีเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในสงคราม ยิ่งโรมันขยายขอบเขตดินแดนกว้างใหญ่ไพศาลมากขึ้นเท่าไร ปัญหาภายในของโรมันก็ยิ่งหมักหมมมากขึ้น ปัญหาทาสที่นับวันทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาเชลยสงครามที่หลากหลายเชื้อชาติ ปัญหาชนชั้นการผลิตหรือชนชั้นกรรมกรที่ว่างงาน ปัญหาชนชั้นต่ำหรือพวกไพร่ (plebeian) ที่ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบจากชนชั้นสูง (patrician) ผลพวงของสงครามทำให้ชาวนาที่ยากจนอยู่แล้วกลับจนลงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ในทางตรงกันข้าม เป็นความยากจนของชาวนาแต่กลับเพิ่มความมั่งคั่ง (wealth) ให้กับเจ้าของที่ดินผืนใหญ่ (landowners) นายทุนเงินกู้ (money lenders) และพ่อค้า (traders) และผลพวงของสงครามก็สร้างความมั่งคั่งให้กับคนที่ทำธุรกิจกับสงครามและการฟื้นฟูหลังสงคราม โดยเฉพาะผลพวงของสงครามพิวนิก (Punic wars)<sup>5</sup> ทำให้ชนชั้นที่ได้ประโยชน์จากการถือครองที่ดินผืนใหญ่ และมีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินที่ตัวเองครอบครองอยู่ มีผู้เช่านาข้าทาสบริวารทำการผลิตในที่ดินตัวเองพร้อมสรรพ การผลิตเป็นการผลิตขนาดใหญ่ เพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมเมืองที่เติบโตขึ้น ความต้องการแรงงานและทาสเพื่อการผลิตมีมากขึ้น ชาวนารายเล็กต้องกลายเป็นผู้เช่านา หรือไม่ก็กลายเป็นทาสติดที่ดินในท้ายที่สุด ความยากจนแพร่กระจายไปทั่ว ก่อให้เกิดการขัดแย้งของชนชั้นในสังคมโรมัน และขณะเดียวกัน ก็เป็นการถือกำเนิดขึ้นของสถาบัน “latifundia”<sup>6</sup> ที่ผู้เป็นเจ้าของครอบครองที่ดินผืนใหญ่

---

<sup>5</sup> ชาวโรมันเรียกชาวคาร์เธจว่า “ฟินิ (Poeni)” แล้วกลายมาเป็น “พิวนิก (Punic)” ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ ชาวคาร์เธจจึงคือ “ชาวฟินิเซียน (Phoenician)” ซึ่งอยู่ตอนเหนือของทวีปแอฟริกา สงครามพิวนิก (Punic wars) เป็นสงครามระหว่างโรมันกับ “คาร์เธจ (Carthage)” สงครามครั้งแรกเริ่มปี 264-241 ก่อนคริสตกาล ครั้งที่สองปี 218-201 ก่อนคริสตกาล และครั้งที่สามปี 146 ก่อนคริสตกาล ก่อนที่โรมันจะปราบคาร์เธจลงได้ในการทำสงครามครั้งที่ 3 ในปี 146 ก่อนคริสตกาล

<sup>6</sup> สังคมการผลิตแบบ “latifundia” สมัยโรมันก็คือระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา (manorial system) ในยุคกลางของระบบศักดินา (feudal system) เป็นระบบการครอบครองที่ดินที่กว้างใหญ่ไพศาลของขุนศึกศักดินา (landlords) ซึ่งเป็นชนชั้นที่มั่งคั่งร่ำรวย อีกนัยหนึ่งคือเป็นการครอบครองมณฑลเกษตรกรรม ในระบบ latifundia หรือระบบศักดินา ผู้ครอบครองมณฑลเกษตรกรรมมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการผลิตและการบริหารจัดการในมณฑลของตัวเอง ในบางมณฑลแทบจะมีอธิปไตยของตนเองหรือเป็นรัฐอิสระรัฐหนึ่ง (Latifundia are pieces of property covering tremendous areas. The latifundia (Latin: *latifundium*;

รูปภาพที่ 3.1 : สังคมการผลิตแบบ Latifundia



ที่มา: [http://krusekronicle.typepad.com/kruse\\_kronicle/images/2007/05/14/villa\\_2.gif](http://krusekronicle.typepad.com/kruse_kronicle/images/2007/05/14/villa_2.gif),  
27 สิงหาคม 2551.

## 2.4 สถาบันทาสในสังคมโรมัน<sup>7</sup>

ทาส (slave) เป็นสถาบันควบคู่สังคมมาตั้งแต่ประมาณก่อน 2,500 ปีก่อนคริสตกาลหรือตั้งแต่สมัยจักรวรรดิอียิปต์เรื่องอำนาจ ก่อนจะเกิดยุคเปลี่ยนถ่ายหรือส่งผ่านทางเศรษฐกิจในสังคมอียิปต์ กรีก และโรมันที่เปลี่ยนถ่ายหรือส่งผ่านจากสังคมเกษตรกรรมแบบพอเพียง (self-sufficient economy) มาเป็นสังคมการผลิตเพื่อการค้า (commercial economy) โรมันมีทัศนะที่ดีต่อสถาบันทาสและยอมรับสถาบันทาสว่าต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุง ซึ่งต่างจากนักปราชญ์กรีกที่มองว่า ทาสเป็นสถาบันธรรมชาติสถาบันหนึ่งที่จะต้องมียุคควบคู่สังคมตลอดไป ทัศนะของปราชญ์โรมันเช่น Cato, Varro, Columella และ Pliny มองว่าทาสต้องได้รับการพัฒนา และเห็นด้วยที่จะให้ปลดปล่อยทาสให้เป็นอิสระ และมองว่าในสังคมการผลิตแบบ “latifundia” ที่ทำการผลิตบนที่ดินผืนใหญ่ ทาสยังไม่ใช่แรงงานที่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการผลิต ต้องพัฒนาแรงงานทาสให้เป็นแรงงานการผลิตทางเศรษฐกิจ<sup>8</sup>

เมื่อหมดยุคผู้พิชิต แรงงานทาสที่ได้มาใหม่ก็หมดไป แต่จำนวนทาสเดิมที่มีอยู่จำนวนมหาศาลก็เป็นปัญหาใหญ่ควบคู่โรมทุกยุคทุกสมัย ทาสบางส่วนผันตัวเองไปเป็นกรรมกรในเมือง และสภาพกรรมกรในเมืองก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โรมันปฏิบัติต่อชนชั้นทาส ชนชั้นฐานราก และ ชาวต่างด้าว ดูจะหยาบคายและไม่เป็นธรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ชนชั้นเหล่านี้ต้องหาที่พึ่งพิงใหม่ นั่นคือ การหันหน้าเข้าพึ่งศาสนาหรือการเป็นคริสตศาสนิกชน

## 2.5 แนวคิดและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ

พัฒนาการทางเศรษฐกิจของโรมันเห็นได้จากช่วงการเปลี่ยนถ่ายหรือส่งผ่านทางเศรษฐกิจจากสังคมเศรษฐกิจแบบพอเพียง (self-sufficient economy) มาเป็นการผลิตเพื่อการค้า (commercial economy) เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นสมัยอียิปต์และกรีก แต่สังคมเกษตรกรรมการผลิตของโรมัน เป็นการผลิตบนผืนดินผืนใหญ่ ใช้ทาสและแรงงาน

<sup>7</sup> รายละเอียดดูใน John K. Ingram. **A History of Political Economy** ( Wikipedia: Political Economy Website, 1988), Ch. 2, p. 8.

<sup>8</sup> Eric Roll. **A History of Economic Thought** (London: Faber and Faber, Ltd., 1973), p.37.



1. การเปิดเส้นทางการค้าจากแม่น้ำอินดัส (Indus River) ไปสู่มแม่น้ำไนล์ (Nile) จากการเป็นผู้พิชิตของอเล็กซานเดอร์มหาราช
2. ระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากชาวเปอร์เซียปล่อยทองคำและแร่เงินออกมาหมุนเวียนมากขึ้น สืบเนื่องมาจากการลงทุนและการเก็งกำไรที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น
3. รัฐบาลส่งเสริมการค้าและอุตสาหกรรมรวมทั้งวิสาหกิจของรัฐ เพื่อให้เก็บภาษีได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการขยายตัวของการผลิตขนาดใหญ่ การค้า และการเงิน

จักรวรรดิโรมันเมื่อเปรียบเทียบกับนครรัฐกรีกแล้ว นครรัฐกรีกเปรียบได้กับอณูเล็กๆหน่วยหนึ่งเท่านั้น แต่นครรัฐกรีกให้กำเนิดนักคิดนักปรัชญาทางสังคมที่ยิ่งใหญ่ สร้างอารยธรรมทางความคิดเป็นมรดกตกทอดแก่สังคมโลกตราบเท่าปัจจุบัน แต่กับจักรวรรดิโรมันที่ยิ่งใหญ่หาสิ่งเหล่านี้ไม่ ความคิดด้านเศรษฐศาสตร์ยุคโรมันไม่ได้เกิดจากนักคิดนักปรัชญาแต่เกิดจากสภาพทางสังคมที่เป็นอยู่ โรมันเต็มไปด้วยการขัดแย้งของชนชั้นในสังคมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นผู้ดี ชนชั้นฐานราก ชนชั้นทาส พ่อค้า ชาวต่างดาว กรรมกร ชาวนา ชาวประมง และชนชั้นครอบครองมณฑลที่ดินเกษตรกรรม (latifundia) การขัดแย้งต่อสู้ของชนชั้นในสังคมได้สะท้อนภาพความเป็นจริงทางสังคม และทำให้เกิดแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ขึ้นมาตามสภาพสังคมที่เป็นอยู่

ในเรื่องเงินตรา Neri และ Carli มองว่าเงินตรามีค่าโดยธรรมชาติ ค่าของเงินขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจผู้มีอำนาจหรือทางการไม่สามารถเปลี่ยนค่าเงินตราหรือสร้างค่าเงินตราขึ้นมาใหม่ได้<sup>10</sup>

---

<sup>9</sup> E.M. Burns, R.E. Lerner and S. Meacham. **Western Civilizations** (London: W.W. Norton & Company, 1980), p. 152.

<sup>10</sup> John K. Ingram. Op. cit., Ch. 2, p. 9.

ประมาณ 300-200 ปีก่อนคริสตกาล อันเป็นช่วงที่โรมันยิ่งใหญ่เกรียงไกรทางทหาร แต่สภาพภายในของสังคมกลับยุ่งเหยิงวุ่นวาย เต็มไปด้วยการต่อสู้ขัดแย้งของชนชั้นต่างๆ บุคคลเอาตัวรอดเฉพาะตัว แสวงหาประโยชน์และความสุขส่วนตัว ไม่นำพาประโยชน์ของส่วนรวม สะท้อนให้เห็นถึงการกดขี่เอารัดเอาเปรียบของสังคมโรมัน ประชาธิปไตยและความคิดที่มีอิทธิพลในช่วงนี้ จึงเป็นปรัชญาในลักษณะปัจเจกชนนิยม (individualism) ซึ่งเห็นได้จากปรัชญาของลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) และลัทธิสตอยอิกส์ (Stoicism) ที่แพร่จากกรีกมาสู่อิทธิพลในโรมัน

### 2.5.1 ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism)<sup>11</sup>

ลัทธิเอพิคิวเรียนนอกจากจะเป็นลัทธิปรัชญาปัจเจกชนนิยม วัตถุนิยม ประโยชน์นิยม และจักรวาลนิยม แล้วยังเป็นปรัชญาเชิงปฏิเสธนิยม (negativism) ปฏิเสธความเป็นจริงของสังคม ไม่กล้าเผชิญหน้ากับปัญหา และไม่ต้องการแก้ปัญหา แต่ต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาสังคม ด้วยการแสวงหาความสุขส่วนตัวตามสภาพและความพึงพอใจที่ตนเองจะพึงแสวงหาได้ แต่เมื่อมองด้านเศรษฐศาสตร์จะเห็นว่าลัทธิเอพิคิวเรียนเป็นลัทธิที่เบียดเบียนข้อเท็จจริงจากสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เป็นอยู่ เพราะเป็นสังคมที่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบ ปลาใหญ่กินปลาเล็ก และมองว่าไม่สามารถที่จะเอาชนะปัญหาสังคมลักษณะนี้ได้ ความทุกข์ยากของสังคมในขณะนั้นสะท้อนให้เห็นได้จากคำสอนของนักเอพิคิวเรียนที่ว่า “พระเจ้าแม้จะมีอยู่จริง .....มนุษย์ไม่ควรเกรงกลัวหรือศรัทธาในพระเจ้า เพราะกิจกรรมของมนุษย์ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพระเจ้า ..... ขณะเดียวกันกิจกรรมของพระเจาก็ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์” เป็นการสะท้อนการไม่ยอมรับการดำรงอยู่ของพระเจ้า พระเจ้าไม่สามารถช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากความยากจนได้ พระเจ้าไม่สามารถแก้ปัญหาการรีดนาทาเร้นที่มนุษย์ทำกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ บุคคลต้องยึดหลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน คนที่ฉลาดต้องรู้จักเอาตัวรอด แสวงหาความสุขความพึงพอใจที่ตัวเองพึงแสวงหาได้ เป็นปรัชญาที่ให้คนตัดช่อง

<sup>11</sup> ดูในสุขุม นวลสกุลและ โกศล โรจนพันธุ์. ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), น. 58-60

### 2.5.2 ลัทธิสโตยอิกส์ (Stoicism)<sup>12</sup>

สำนักสโตยอิกส์ ก่อตั้งมาเมื่อประมาณ 370 ปีก่อนคริสตกาล ถือกำเนิดขึ้นในยุคนครรัฐกรีก หรือยุคเฮเลน และแพร่มายังโรม ลัทธิรุ่งเรืองและคงอยู่จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 2 นักคิดโรมันที่สำคัญของสำนักนี้คือ ชิเซโร (Cicero) ซีเนกา (Seneca) และ มาร์คัส ออเรเลียส (Marcus Aurelius)

ลัทธิสโตยอิกส์เชื่อในระเบียบหรือกฎเกณฑ์ธรรมชาติ (natural order) และมองว่าระเบียบหรือกฎเกณฑ์ธรรมชาตินี้เอง คือที่มาของกฎหมายธรรมชาติ (natural law) ที่เป็นกฎหมายที่แน่นอนและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เป็นกฎหมายสากลที่ปกครองสิ่งที่มีชีวิตทั้งมวล เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกำหนดวิถีชีวิตความเป็นไปของสรรพสิ่ง ความมีเหตุผลคือความเข้าใจธรรมชาติและเข้าใจกฎหมายธรรมชาติ เห็นได้ตามที่ที่ชิเซโรกล่าวไว้ว่า “กฎหมายที่แท้จริงคือ เหตุผลที่ถูกต้องกลมกลืนสอดคล้องกับธรรมชาติ แผ่ซ่านในทุกอนุของสรรพสิ่ง สม่่าเสมอ นิรันดร เป็นกฎหมายที่ก่อให้เกิดภาระหน้าที่ให้กระทำและงดเว้นการกระทำ จึงเป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่บุคคลหรือรัฐจะไม่บัญญัติกฎหมายใดๆ ให้ขัดแย้งกับกฎหมายนี้ เพราะกฎหมายนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจยกเลิกหรือทำให้เสื่อมคลายลงได้ ดังคำกล่าวของ ชิเซโร ที่ว่า “กฎหมายนี้ไม่เป็นอย่างหนึ่งที่กรุงโรมหรือเป็นอีกอย่างหนึ่งที่เอเธนส์ ไม่เป็นอย่างหนึ่งในขณะนี้หรืออีกอย่างหนึ่งในวันข้างหน้า แต่เป็นกฎหมายประการเดียวที่เป็นนิรันดร ไม่เปลี่ยนแปลงและมีผลผูกพันทุกชาติทุกภาษาตลอดกาล(True law is right reason consonant with nature, diffused among all men, constant, eternal. To make enactment infringing this law, religion forbids, neither may it be repealed even in part, nor have we power through Senate or

---

<sup>12</sup> เรื่องเดียวกัน, น. 67-80

ในทางเศรษฐศาสตร์ ลัทธิสโตยอิกส์เชื่อในความเสมอภาคของความเป็นคน เช่นเดียวกับลัทธิชิโนิกส์ ฐานะทางสังคมไม่ใช่เครื่องชี้วัดความเป็นคน เพียงแต่มนุษย์ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นลัทธิปรัชญาที่สะท้อนให้เห็นสังคมที่มีการแบ่งชนชั้นทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสังคมที่กดขี่ ขูดรีด เอาัดเอาเปรียบและเหยียดหยามกัน เห็นได้จากแนวคิดของซีเนกาที่ว่า<sup>15</sup> “ความโศกไม่ดีเท่าหนักที่ทำได้คนบางคนต้องเป็นทาส” “ในสังคมดั้งเดิม (primitive society) มนุษย์ไม่รู้จักทรัพย์สินส่วนตัวทุกอย่างเป็นส่วนรวม” และ “ทรัพย์สินส่วนตัวเกิดจากความละโมภโลกมากของมนุษย์” ซีเนกา มองว่าการแสวงหาทรัพย์สินส่วนตัวของมนุษย์เป็นความชั่วร้าย เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน สะท้อนให้เห็นว่าสังคมยุคนั้นมีช่องว่างระหว่างความรวยกับความจนถ่างห่างกันมาก คนรวยได้เปรียบในการแสวงหาความมั่งคั่ง โดยเฉพาะการแสวงหาความมั่งคั่งจากการขูดรีดดอกเบี้ย (usury) จากคนจน รวมทั้งการใช้แรงงานทาสเพื่อการผลิตของชนชั้น “latifundia”

มาร์คัส ออเรเลียส (ค.ศ. 212-280) ชื่อเต็มคือ มาร์คัส ออเรเลียส แอนโตโนินัส (Marcus Aurelius Antoninus) เป็นจักรพรรดินักคิดและนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ของโรมัน เขียนเรื่อง “Mediations” ถ้าดูผิวเผินจะเป็นงานเขียนที่ให้คนปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์ธรรมชาติและให้เชื่อในกฎธรรมชาติ และให้มนุษย์กล้าเผชิญกับความตายอย่างกล้าหาญ แต่สิ่งที่ซ่อนอยู่ในปรัชญาของงานเขียนชิ้นนี้คือ การสอนให้พลเมืองชาวโรมันเคารพกติกาสังคม การเป็นพลเมืองของโรมต้องไม่ทำตัวเป็นอันตรายต่อโรม ซึ่งหมายถึง “การอยู่ในโรม ต้องทำตามแบบชาวโรม” แอนโตโนินัส รักชาติรักประเทศมากเห็นได้จากคำกล่าวของเขาว่า “My city and country, so far as I am Antoninus, is Rome, but so

<sup>13</sup> ดูใน สมยศ เชื้อไทย อ่างใน นัยนา เกิดวิชัย, รศ. พ.ต.ท.หญิง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติสาร, 2542), น.18.

<sup>14</sup> E. M. Burns, R.E. Lerner and S. Meacham. Op. cit., p.195.

<sup>15</sup> Ibid., p. 195

### 2.5.3 กฎหมายโรมัน

สิ่งที่จักรวรรดิโรมันมอบให้เป็นอารยธรรมทางความคิดที่ยิ่งใหญ่แก่ชาวโลกคือ กฎหมายโรมัน (Roman laws) หนึ่งในกฎหมายเหล่านั้นคือ “กฎหมายสิบสองโต๊ะ (Law of the Twelve Tables)” ที่ถือเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของโรมัน ซึ่งบัญญัติขึ้นและใช้อยู่เมื่อประมาณ 450-500 ปีก่อนคริสตกาล และ “ประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Code of Justinian)” ที่จักรพรรดิจัสติเนียนทรงให้บัญญัติขึ้นมาเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 527-565 ซึ่งเป็นช่วงรัชสมัยของพระองค์ และหลักคิดของประมวลกฎหมายฉบับนี้ยังใช้มาตราบเท่าปัจจุบัน โรมันนอกจากจะเป็นจักรวรรดิทหารเพื่อจักรวรรดิผู้พิชิตแล้วยังกล่าวได้ด้วยว่า “โรมันเป็นจักรวรรดิกฎหมาย (the empire of law)” โรมันมีการบัญญัติกฎหมายและปฏิรูปกฎหมายอยู่ตลอดเวลา โดยมุ่งหวังให้สังคมโรมันอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และให้ความยุติธรรมทั้งกับชาวโรมันและที่มิใช่ประชาชนชาวโรมัน โดยเฉพาะการบัญญัติกฎหมาย “*ius or jus gentium*” เป็นกฎหมายที่โรมันบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับทั่วไปทั้งที่เป็นชาวโรมันและมิใช่ชาวโรมัน ใช้ทั้งภายในประเทศและใช้กับต่างประเทศที่โรมันมีความเชื่อมสัมพันธ์อยู่ ทั้งในรูปของการค้าและประเทศอาณานิคมของโรมัน เป็นกฎหมายที่ให้ความยุติธรรมกับทุกฝ่าย ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบ เนื้อหาสาระของกฎหมายที่ใช้บังคับเหมือนกัน “*ius or jus gentium*” จึงคือหลักกฎหมายสากล ซึ่งเป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายธรรมชาติในเวลา

---

<sup>16</sup> Ibid, p.165

**ประการแรก** ใช้ควบคุมการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคล  
**ประการที่สอง** ให้เอกชนหรือปัจเจกชนที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้โดยไม่จำกัด  
**ประการที่สาม** การทำสัญญาย่อมมีผลบังคับในภายหน้าตามกฎหมาย

นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายจัสติเนียนยังได้บัญญัติเกี่ยวกับราคาไว้ว่า<sup>17</sup>  
“ราคาสินค้าไม่เพียงแต่ให้บรรดาประโยชน์แก่ปัจเจกชนเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ต้องประเมินดี  
ค่าร่วมกัน คนที่บุตรหาเงินได้มาก ไม่ได้หมายความว่าผู้เป็นพ่อจะร่ำรวยด้วย บุตรที่ได้  
ของสิ่งหนึ่งมาจากคนอื่น เขาสามารถที่จะนำของสิ่งนั้นไปขายให้คนอื่นหรือขายให้พ่อ  
ของเขาได้ ในทางกลับกัน พ่อสามารถที่จะขายของที่ได้มาให้กับคนอื่นหรือบุตรของเขา  
ได้ เช่นกัน กรณีเช่นนี้ บุตรจึงคือคนทั่วไป ไม่ใช่บุตรของใครคนใดคนหนึ่ง เวลาและ  
สถานที่ทำให้ราคามีความแตกต่างกัน ราคาน้ำมันมะกอกจึงแตกต่างกันเมื่อขายในโรม  
กับขายในสเปน ราคาจึงไม่ถูกสร้างมาเพียงครู่ยามหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ราคาถูก  
ประเมินดีค่าร่วมกันมาก่อนหน้าสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ไม่ว่าจะในช่วงที่ขาด  
แคลนหรือช่วงที่มีเหลือเฟือ” ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายจัสติเนียน สรุปเรื่อง  
ราคาได้ว่า:

1. ราคาเป็นสิ่งที่ต้องประเมินดีค่าร่วมกัน
2. ราคาทำให้คนร่ำรวยขึ้นได้
3. ราคาของสิ่งเดียวกันมีราคาต่างกันเมื่อเวลาและสถานที่แตกต่างกัน
4. ราคาถูกประเมินดีค่าร่วมกันไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ากฎหมายโรมันยอมรับสิทธิส่วนบุคคล  
ในเรื่องของการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการ  
สนับสนุนการค้าเสรี เป็นพัฒนาการทางพาณิชย์สมัยใหม่ที่กินขอบเขตกว้างขวาง  
กฎหมายโรมันจึงเป็นกฎหมายที่สนับสนุน ลัทธิเศรษฐกิจของปัจเจกชน

---

<sup>17</sup> Robert B. Ekelund, Jr. and Robert F. Hebert. **A History of Economic Theory and Method** (New York: McGraw-Hill, 1990), p. 25.

ในกฎหมายสิบสองโต๊ะบัญญัติให้เก็บดอกเบี้ยจากเงินกู้ได้ในอัตราคงที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย และต่อมากฎหมายเจนัว (Genucian law) ให้ยกเลิกการเก็บดอกเบี้ยจากเงินกู้ และต่อมากฎหมายจัสติเนียนบัญญัติให้เก็บดอกเบี้ยจากเงินกู้ได้อีก และให้อัตราดอกเบี้ยมีความยืดหยุ่นมากขึ้นโดยให้อัตราดอกเบี้ยผันแปรอยู่ในช่วง 4 -8 เปอร์เซ็นต์ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการกู้เป็นกรณีๆ ไป แต่ Cato มองว่า การเก็บดอกเบี้ยจากเงินกู้เป็นการกระทำที่เลวทรามไม่แตกต่างจากคนเป็นฆาตกร (Quid fenerari? Quid hominen occidere?) นักปรัชญาโรมันเช่น Cicero, Seneca, Pliny และ Columella ต่างร่วมประณามการเก็บดอกเบี้ยจากเงินกู้เช่นกัน<sup>19</sup>

### 3. อิทธิพลของคริสตศาสนา

กฎหมายโรมันและการบังคับใช้กฎหมายโรมันไม่สามารถขจัดปัดเป่าความเลวร้ายของสังคมโรมันให้ดีขึ้นได้ ในทางตรงกันข้าม การให้สิทธิเสรีภาพของบุคคลในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจยิ่งไปกระหน่ำซ้ำเติมปัญหาให้เลวร้ายยิ่งขึ้น โรมจึงเป็นแหล่งเพาะเชื้อการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิวัติของมนุษยชาติในยุคโบราณ และคริสตศาสนาก็ถือกำเนิดขึ้นมาในยุคของความสับสนวุ่นวายทางสังคมที่กำลังดำเนินอยู่นักบวชคริสต์ยึดถือคำสอนของนักบวชฮีบรู อันเป็นคำสอนที่ชี้ให้เห็นความเหลวแหลก

---

<sup>18</sup> Eric Roll. Op. cit., p. 38.

<sup>19</sup> John K. Ingram. Op. cit., Ch. 2, p. 9

คำกล่าวของพระเยซูตั้งกล่าวชี้ให้เห็นถึงจุดยืนและภารกิจของพระองค์ที่ต้องการปลดแอกผู้ยากไร้และเศร่าโศกให้หลุดพ้นจากหลักบัญญัติของกฎหมายโรมัน ให้หลุดพ้นจากอำนาจการเมืองการปกครองของโรมัน ให้หลุดพ้นจากลัทธิเศรษฐกิจปัจเจกชน และให้หันมาใช้กฎเกณฑ์ด้านศีลธรรมแทน พระเยซูย้ำแล้วย้ำอีก ในเรื่องของภารกิจที่ผู้ที่ยากแกว่าและตรัสว่า “พระเจ้าจะทรงพิโรธผู้สะสมความมั่งคั่ง”

คำสอนของพระเยซูแตกต่างจากคำสอนของนักบวชฮีบรูยุคเริ่มแรก เป็นคำสอนที่มุ่งโจมตีพฤติกรรมทางสังคมรูปแบบใหม่ เป็นคำสอนที่เปลี่ยนจากการใช้คำว่า “ยุติธรรม (justice)” มาเป็น “ความรัก (love)” แทน พระคัมภีร์กอสเปิลส์จึงมีวิญญานในด้านการปฏิบัติและมีหลักการที่เป็นสากลมากกว่าพระคัมภีร์เล่มอื่นๆ เป็นคำสอนที่มีใช้เพียงเพื่อปลดปล่อยชนชั้นที่ยากจนและถูกกดขี่เท่านั้น แต่เพื่อปลดปล่อยมนุษยชาติทั้งมวล และเพื่อเปลี่ยนวิถีปฏิบัติของมวลมนุษยชาติแบบเบ็ดเสร็จ

คำสอนของพระคริสต์เป็นการมองไปข้างหน้า ขณะที่คำสอนของพลาโตและอริสโตเติลเป็นการมองไปข้างหลัง เพราะพลาโตและอริสโตเติลถือเป็นชนชั้นขุนนาง จึงสอนให้ต่อต้านชนชั้นพ่อค้าและการขยายตัวทางการค้า เนื่องจากเกรงว่าจะทำให้ลัทธิพาดิชนิยมขยายตัวเติบโตขึ้น และทำให้ชนชั้นพ่อค้ามีอำนาจทางเศรษฐกิจและเงินตราเพิ่มมากขึ้น และเกรงว่าพ่อค้าจะกลายมาเป็นชนชั้นปกครอง การไม่ชอบระบอบประชาธิปไตยแบบเอเธนส์ของพลาโตและอริสโตเติล ก็เป็นคำสอนที่สงวนตำแหน่งทางการเมืองให้กับชนชั้นปกครองเช่นเดียวกัน การโจมตีความมั่งคั่งของพลาโตและอริส

---

<sup>20</sup> พระคัมภีร์กอสเปิลส์ (Gospels) เป็นพระคัมภีร์เกี่ยวกับชีวิตและหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์ เป็นพระคัมภีร์เล่มแรกในจำนวนสี่เล่มที่บรรจุอยู่ในพระคัมภีร์ใหม่ (The New Testament)



ขณะที่คำสอนของพระคริสต์ ต้องการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตของ มนุษยชาติแบบเบ็ดเสร็จ วาดฝันอุดมคติที่จะประกันได้ว่าพลเมืองเสรีต้องมีชีวิตที่ดีขึ้น ให้จำกัดอำนาจและขอบเขตของรัฐที่เป็นอำนาจของฝ่ายอาณาจักร และสอนว่ามนุษย์มี ความเป็นพี่เป็นน้องกัน เป็นภราดรภาพกัน และต้องมีความรัก (love) อันเป็นนิรันดร์ต่อ เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่เว้นแม้แต่สถาบันทาส เป็นคำสอนที่พระคริสต์ย้ำแล้วย้ำอีกกับ มนุษย์ทุกคนทุกนาม ขณะที่นักปราชญ์กรีกมองว่าสถาบันทาสเป็นสถาบันธรรมชาติ สถาบันหนึ่ง และต้องอยู่ควบคู่กับสังคม ทาสเป็นแรงงานที่มีความจำเป็นในการ สร้างนครรัฐ นักปราชญ์กรีกให้ความสำคัญกับพลเมืองของตัวเอง แบ่งแยกคุณค่า ของแรงงาน โดยมองว่างานที่ใช้มือในการผลิตเหมาะกับคนชั้นทาสยกเว้นอาชีพ เกษตรกรรมเท่านั้นที่เหมาะสมกับพลเมืองกรีก ขณะที่พระคริสต์ตรัสว่า ตัวพระองค์เอง เป็นแรงงาน และให้คุณค่าแรงงานทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

แนวคิดหรือหลักคำสอนของคริสตศาสนาแม้จะดูก้าวหน้าและมีความเป็นสากล แต่ก็ยังเป็นเพียงแนวคิดที่เป็นอุดมการณ์หรือเป็น “จินตภาพ (Utopia)” สภาพความเป็น ทาส ชาวนาที่ยากจนและไม่มีที่ทำกิน กรรมกรที่ถูกขูดรีด ชาวประมงที่ขาดอนาคต ชาว ต่างด้าวที่ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม ชนชั้นผลิต (artisans) อื่นที่สิ้นหวัง พวกเขา เหล่านี้แทบจะไม่มีที่ยืนในสังคม ปัญหานี้หมักหมมมาตั้งแต่ยุคแรกของจักรวรรดิ และทวี ความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ พระคริสต์อยากช่วยเหลือเขาเหล่านี้ แต่ก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้ แต่เป็นพวกเขาเองซึ่งเป็นพวกชนชั้นที่สิ้นหวังในอนาคตเหล่านี้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม การขัดแย้งต่อสู้ระหว่างชนชั้นผู้ดี หรือเพทริเซียน (patrician) และชนชั้นฐาน รากหรือ พลีเบียน (plebeian) ทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ผสมผสานกับการดิ้นรน ปลดปล่อยประเทศให้เป็นอิสระของเหล่าอาณานิคม การดิ้นรนหาอิสรภาพของเหล่าทาส นักโทษ และผู้ถูกคุมขัง การทวงถามอนาคตของชาวนา กรรมกร ชาวประมง และชน ชั้นที่ยากจนอื่น ๆ การดิ่งมวลชนเข้าเป็นคริสตศาสนิกชนของคริสตศาสนาเหล่านี้ จักรวรรดิโรมันที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกรก็ถึงการล่มสลาย พวกผู้ดีและชนชั้นฐานรากต่างพ่าย แพ้ทั้งคู่ เพราะไม่มีฝ่ายใดมีชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งสองฝ่ายตกอยู่ในสภาพบอบช้ำจากปัญหา เศรษฐกิจที่รุ่มร่าห็นักหนาสาหัสมากขึ้น ความยากจนแพร่สะพัดทุกหย่อมหญ้า

ศาสนาคริสต์ถือกำเนิดขึ้น 30 ปีให้หลัง หลังจากที่ ออกัสตัส ซีซาร์ (Augustus Caesar) สถาปนาตัวเองเป็นจักรพรรดิองค์แรกของโรม ในระยะแรก จักรพรรดิโรมันไม่ยอมรับศาสนาคริสต์ และทรงคิดว่าอำนาจของจักรพรรดิเหนือกว่าอำนาจของศาสนา เช่นจักรพรรดิ “ไดโคลีเซียน (Diocletian)”<sup>22</sup> ที่ทรงประกาศว่าพระองค์คือเทพเจ้า ทรงอยู่เหนือกฎหมาย เป็นเจ้าเหนือหัวของมนุษย์ทั้งมวล แต่ในสมัยจักรพรรดิคอนสแตนติน (Constantine) ในปีคริสตศักราชที่ 313 โรมก็ออกโองการออกมาเรียกว่า “โองการแห่งมิลาน (Edict of Milan)” เป็นโองการที่ยอมรับความถูกต้องของการนับถือศาสนาคริสต์ และจักรพรรดิคอนสแตนตินก็หันมานับถือคริสตศาสนา และสืบต่อมาจักรพรรดิธีโอดอซีอัส (Theodosius) ทายาทของพระองค์ก็ประกาศให้ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติ และศาสนาคริสต์ก็เข้ามามีอิทธิพลเหนือความเชื่อแบบเก่าของชาวโรมันอย่างรวดเร็ว และเมื่อจักรวรรดิโรมันเสื่อมอำนาจลง ศาสนาคริสต์ก็เพิ่มบทบาทของตัวเองมากขึ้นเรื่อยๆ ในพระคัมภีร์ใหม่ยังได้อธิบายความสัมพันธ์ของรัฐกับพระเจ้า และความสัมพันธ์ของกษัตริย์กับพระเจ้า<sup>23</sup> เป็นต้นว่า รัฐถูกตั้งขึ้นมาเพื่อรักษาความยุติธรรม รัฐจึงมีลักษณะแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ผู้ปกครองคือผู้รับใช้ของพระเจ้า การ

---

<sup>21</sup> Eric Roll. Op. cit., p.43

<sup>22</sup> ดูในภุทธิญา วัฒนรุ่ง, ผศ.ดร. เรื่องเดิม, น.138-141

<sup>23</sup> ดู สุขุม นวลสกุล และโกศล โรจนพันธ์. เรื่องเดิม น.76

คริสตศาสนามีแนวความคิดว่า สถาบันศาสนาและการปกครองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตคน ทั้งสองสถาบันจึงควรร่วมมือกันส่งเสริมชีวิตที่ดีของคนในทางที่เหมาะสม ในส่วนที่เกี่ยวกับทางธรรมหรือจิตวิญญาณ สถาบันศาสนามีอำนาจและหน้าที่เหนือคริสตศาสนิกชนทุกคนรวมทั้งองค์จักรพรรดิด้วย ฐานะของจักรพรรดิต่อศาสนาก็เหมือนกับชาวคริสต์ทั้งหมด คือเป็นบุตรของพระเจ้า พระองค์อยู่ใต้พระเจ้า ไม่ได้อยู่เหนือพระเจ้า ในเรื่องของทางโลกให้เป็นเรื่องของจักรพรรดิ ศาสนาไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับจักรพรรดิมีกรรมสิทธิ์ในสมบัติทางโลกทั้งหลายรวมทั้งแผ่นดิน ส่วนที่ตั้งวิหารคริสต์ (Church) นั้นอยู่นอกเหนืออำนาจของจักรพรรดิ เพราะเป็นสถานที่ที่นักบวชใช้ประกอบพิธีทางศาสนา นักบวชมีสิทธิคัดค้านหรือโต้แย้งการประพฤติหรือการปกครองของจักรพรรดิได้ถ้าเห็นว่าไม่ถูกต้อง แต่ไม่มีสิทธิยุบให้ประชาชนต่อต้านหรือคัดค้านคำสั่งของจักรพรรดิ

ประมาณคริสต์ศักราชที่ 492-496 สันตะปาปาเจเลเชียสที่ 1 (Gelasius I) ได้สร้าง “ทฤษฎีสองดาบ (Theory of two Swords)” โดยมีหลักการว่า พระเจ้าจะแบ่งอำนาจการปกครองออกเป็นสองฝ่ายคือ อำนาจการปกครองทางโลกกับอำนาจการปกครองทางธรรมหรือจิตวิญญาณ สันตะปาปาในฐานะประมุขของศาสนามีอำนาจเหนือจักรพรรดิที่เป็นประมุขทางโลกในเรื่องเกี่ยวกับศาสนากิจ และจักรพรรดิมีอำนาจเหนือกว่าสันตะปาปาในกิจกรรมทางโลก และต่อมาสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Gregory VII) ถือว่า พระเจ้ามอบอำนาจการปกครองทั้งทางโลกและทางธรรมผ่านทางสันตะปาปา แต่สันตะปาปาไม่ต้องการใช้อำนาจทางโลกจึงมอบต่อให้กษัตริย์ รัฐจึงได้รับมอบอำนาจมาจากพระเจ้าผ่านทางสันตะปาปา รัฐที่ไม่ใช่คริสต์เตียนยอมไม่ใช่สถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ ผู้ปกครองจะอ้างอำนาจที่พระเจ้าให้ได้ต้องยอมรับศาสนาคริสต์ อำนาจที่พระเจ้ามอบให้สันตะปาปา และสันตะปาปามอบต่อให้กษัตริย์จึงเป็นอำนาจที่ถูกต้องและได้รับการยอมรับ<sup>24</sup>

---

<sup>24</sup> ดูใน เรื่องเดียวกัน, น. 8 5-86.

ความบาดหมางของฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อ ลอมบาร์ด (Lombard) คุกคามพระสันตะปาปาสตีเฟนที่ 2 (Stephen II) จนต้องเสด็จไปขอความช่วยเหลือจากพระเจ้าเปแปง (Pepin) แห่งราชอาณาจักรฟรังก์ส (Franks) พระเจ้าเปแปงเป็นฝ่ายชนะพวกลอมบาร์ด และยกดินแดนถวายแก่พระสันตะปาปา ดินแดนดังกล่าวคือ “รัฐปาปอล (Papal state)” และ “นครวาติกัน (Vatican City)” ซึ่งเป็นช่วงคริสต์ศักราชที่ 732 ถึง 771 และวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 800 พระสันตะปาปาลีโอที่ 3 (Leo III) ได้ทรงสวมมงกุฎให้แก่จักรพรรดิโรมัน ทรงพระนามว่า “ชาร์ล ออگัสตัส (Charles Augustus) ประเพณีการสวมมงกุฎจึงได้สืบทอดตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา<sup>25</sup> กษัตริย์ที่ขึ้นครองราชย์ต้องได้รับการสวมมงกุฎจากพระสันตะปาปาจึงจะเป็นกษัตริย์ที่สมบูรณ์ได้ เพราะว่าได้รับมอบอำนาจจากพระเจ้าที่มอบให้กับพระสันตะปาปา และพระสันตะปาปาทรงมอบอำนาจนี้ให้กับกษัตริย์หรือจักรพรรดิอีกทอดหนึ่งอำนาจการปกครองของพระสันตะปาปาจึงทรงใช้อำนาจผ่านกษัตริย์หรือจักรพรรดิ นับแต่นั้นเป็นต้นมา อำนาจฝ่ายศาสนจักรจึงมีอิทธิพลเหนือฝ่ายอาณาจักรในสมัยยุคกลาง นับเป็นความยิ่งใหญ่ของ “คริสตจักร(Christendom)” สถาบันที่ถือศักดิ์นามากที่สุดในยุคกลาง

#### 4. สภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคกลาง

##### 4.1 ระบบศักดินา (Feudal System)

ยุคกลาง (The Middle Ages) หรือยุคมืด (The Dark Ages) อยู่ระหว่างช่วงศตวรรษที่ 5 ถึงประมาณกลางศตวรรษที่ 15 หลังจากจักรวรรดิโรมันล่มสลายลง “ขุนศึกศักดินา (landlord)” แต่ละคนต่างก็แย่งชิงกันเป็นใหญ่ ก่อปรกับการอพยพลงทางใต้ของอนารยชนจากยุโรปเหนือ ที่ประกอบด้วยพวก กอทส์ (Goths) วิสิกอทส์ (Visigoths) แวนดัลส์ (Vandals) แองเกิลส์ (Angles) แซกซอนส์ (Saxons) เบอร์กันเดียนส์ (Bergundians) และฟรังก์ส (Franks) เป็นต้น อนารยชนเหล่านี้ต่างก็ตั้งรัฐอิสระของตนขึ้นมา และมีอำนาจสิทธิ์ขาดเหนือที่ดินภายในรัฐหรือมณฑลที่ครอบครองอยู่ และบางคนก็ตั้งตัวเองเป็นกษัตริย์และพระราชทานที่ดินให้กับขุนศึกที่สนับสนุนตัวเอง

<sup>25</sup> ดูใน วิชาญา วัฒนธรรม, ผศ. ดร. เรืองเต็ม, น. 144-147.

## 1. ชนชั้นขุนศึกศักดินา (landlord)

## 2. ชนชั้นทาสติดที่ดิน (serf)

**ชนชั้นแรก** เป็นเจ้าของที่ดินผืนใหญ่และมีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินในมณฑลที่ครอบครองอยู่ ชนชั้นนี้ได้ที่ดินมาจากการช่วยกษัตริย์ทำสงครามและกษัตริย์ยกที่ดินให้ครอบครองเป็นการตอบแทน หรือไม่ก็ได้ที่ดินมาจากการรุกรานแล้วเข้าครอบครอง การได้ที่ดินมาลักษณะดังกล่าวจึงเรียกว่า **“ขุนศึกศักดินา (landlord or feudal lord)”**

**ชนชั้นที่สอง** เป็นชนชั้นผลิตที่ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง แต่เช่านา(tenant)<sup>26</sup> ทำการผลิตบนผืนดินของขุนศึกศักดินา ชนชั้นนี้เป็นคนของขุนศึกศักดินาและจะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกจากที่ดินที่ตัวเองทำการผลิตอยู่ จึงเรียกชนชั้นนี้ว่า **“ทาสติดที่ดิน (serf)”** ระบบการผลิตดังกล่าวจึงเป็น **“ระบบศักดินา (feudal system)”** และสังคมก็เป็น **“สังคมศักดินา (feudal society)”** การผลิตของระบบศักดินาเรียกว่า **“ระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา(manorial system)”** ซึ่งเป็นการถอดด้ามมาจากสังคมการผลิตแบบ latifundia ของโรมัน

การเป็นศักดินาที่ดินหมายถึงการถือครองที่ดินผืนใหญ่ที่ได้รับพระราชทานมาจากกษัตริย์หรือครอบครองที่ดินโดยการบุกรุกก็ตาม แต่ที่ดินที่ถือครองนั้นกว้างใหญ่ไพศาลมาก ถึงระดับที่เรียกว่า **“มณฑลศักดินา (feudal province)”** เป็นมณฑลที่มีขอบเขตอาณาบริเวณที่ชัดเจน และมีกองกำลังทหารทำหน้าที่ปกป้องมณฑล มณฑลศักดินาบางแห่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลกลาง บางแห่งมีอิสระทางการเมือง การปกครองและการเศรษฐกิจ ทุกมณฑลศักดินามีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารจัดการด้านการผลิต การควบคุมการผลิตและการใช้คนในการผลิตภายในมณฑลของตนเอง เพราะเป็นการผลิตบนผืนดินขนาดใหญ่ พวกศักดินาจึงให้ผู้เช่านา (tenants) และทาส

---

<sup>26</sup> ผู้เช่านา(tenant) คือเกษตรกรที่ไม่มีที่นาทำกินเป็นของตัวเองหรือมีที่นาทำกิน แต่ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ จึงต้องไปเช่านาของขุนศึกศักดินาเพื่อทำกิน และต่อมาก็กลายเป็นทาสติดที่ดิน (serf) ในท้ายที่สุด

#### 4.2 ระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา (Manorial system)

ระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา (manorial system Manorialism or Seigneurialism)<sup>27</sup> เป็นการผลิตบนผืนดินขนาดใหญ่หรือผลิตบนมณฑลศักดินาหรือมณฑลเกษตรกรรมศักดินา(feudal estate) ภายในมณฑลจะมีคฤหาสน์ของศักดินาที่ศักดินาใช้อาศัยและเป็นอาคารบัญชาการทั้งการเมือง การปกครอง และการเศรษฐกิจ นอกจากศักดินาที่อาศัยอยู่ในมณฑลศักดินาแล้วก็จะมีบ้านของผู้เช่านา ทาสติดที่ดิน และทาส นอกเหนือจากการผลิตบนผืนนาที่เป็นการผลิตหลัก ภายในมณฑลศักดินายังมีการปลูกสัตว์ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ คอกสัตว์ พื้นที่ผลิตพืชผักสวนครัว วิหาร (Church) เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา โรงสีข้าว ตลาด พื้นที่ป่าหรือแม้แต่สะพานเก็บค่าธรรมเนียมผ่าน

---

<sup>27</sup> Political, economic, and social system by which the peasants of medieval Europe were tied to their land and their lord through serfdom. The basic unit was the manor, a self-sufficient landed estate, or fief, under the control of a lord. Free tenants paid rent or provided military service in exchange for the use of the land. Peasants farmed small plots of land and owed rent and labor to their lord, and most were not free to leave the estate. The manorial system was flourishing in Western Europe by the 8th century and had begun to decline by the 13th century, while in Eastern Europe it achieved its greatest strength after the 15<sup>th</sup> century.

<http://www.answers.com/topic/manorial-system>, 27 สิงหาคม 2551.

รูปภาพที่ 3.2 : ระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา (manorial system)



ที่มา : [http://content.answers.com/main/content/wp/en/thumb/9/9e/300px-Plan\\_mediaeval\\_manor.jpg](http://content.answers.com/main/content/wp/en/thumb/9/9e/300px-Plan_mediaeval_manor.jpg), 27 สิงหาคม 2551.

การค้าและอุตสาหกรรมขยายตัวต่อเนื่องจากยุคโรมัน มีการค้าขายติดต่อกับ ตะวันออกไกลที่โรมันเคยค้าขายมาก่อน และนี่คือพื้นฐานของพาณิชย์กรรมในยุคกลาง การค้าขนาดใหญ่จึงเกิดขึ้นในยุโรปตะวันออก การอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่สนองตอบความต้องการหรือตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศที่ใกล้เคียง อุตสาหกรรมแต่ละชนิดจะอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับดูแลของสมาคมอาสาสมัคร (voluntary association) ซึ่งต่อมาคือ สมาคมอาชีพ (guilds or guilds)

#### 4.3 ระบบสมาคมอาชีพ (Gild or Guild System)

สมาคมอาชีพ (guilds or guilds) เป็นสมาคมของกลุ่มบุคคลที่มีประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีอยู่สองประเภท คือ สมาคมพ่อค้า (gild merchant) และสมาคมช่างฝีมือ (craft guilds) สมาคมแรกจะประกอบด้วยพ่อค้าทั้งหมดในเมืองนั้น ๆ ที่รวมตัวกันปกป้อง ควบคุมและปรับปรุงการผลิตและการค้าของพวกเขาเอง ส่วนสมาคมช่างฝีมือจะประกอบด้วย นายจ้าง (master) และช่างชำนาญงาน (journeyman) และผู้ฝึกงาน (apprentice) ในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง สมาคมอาชีพจะควบคุมคุณภาพของสินค้า และปริมาณสินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อขาย ระบบสมาคมอาชีพ (gild system) เกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคสมัยโรมันต่อเนื่องมายุคกลาง เป็นระบบที่มีอยู่ในตัวเมืองทุกเมืองในสมัยนั้น ระบบสมาคมอาชีพ (gild system) ในยุคกลาง จึงเป็นระบบการผูกขาดการผลิตและการค้าไว้เฉพาะกลุ่มอาชีพของตัวเอง ชนชั้นทางสังคมจึงแบ่งออกตามกลุ่มอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สิทธิและหน้าที่ทางสังคม บทบาทและหน้าที่ทางการเมือง ระบบสมาคมอาชีพ ค่อยเจริญเติบโตเข้ามาแทนที่ระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา (manorial system) เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของตลาดและวิสาหกิจที่เติบโตเพิ่มขึ้น และได้พัฒนามาเป็นสมาคมการค้า (trade union) รูปแบบต่างๆ เช่นในปัจจุบัน



## 5. กฎหมายนักบวชคริสต์กับการขูดรีดดอกเบีย

### 5.1 กฎหมายนักบวชคริสต์ (The Canon Law)

หลังการล่มสลายของจักรวรรดิโรมัน คริสตจักรได้เพิ่มบทบาทตัวเองมากขึ้นทั้งทางด้านเนื้อหา (material) ที่เป็นการประพฤติปฏิบัติในทางโลกและจิตวิญญาณ (spiritual) ที่เป็นการประพฤติปฏิบัติในทางธรรม จึงทำให้คริสตจักรมีอำนาจครอบจักรวาล (universal power) คริสตจักร (Christendom) จึงกลายเป็นโครงสร้างหลักทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคมยุคกลาง คริสตจักรถือครองที่ดินมากกว่าขุนศึกศักดินาคนใด ๆ คริสตจักรจึงเป็นขุนนางศักดินาที่มีที่ดินมากที่สุด ช่วงเวลานับตั้งแต่จักรวรรดิโรมันล่มสลาย ระยะเวลาขุนศึกศักดินาจะอยู่กันกระจัดกระจาย ขาดการติดต่อเชื่อมโยงกับรัฐบาลกลาง เป็นการเปิดโอกาสให้คริสตจักรเผยแพร่คำสอนได้อย่างอิสระและเป็นเอกเทศ คริสตจักรจึงครอบงำอำนาจทางโลก (secular power) และอำนาจทางจิตวิญญาณ (ecclesiastic power) ไปได้ทั้งหมด อำนาจของคริสตจักรจึงเป็นอำนาจครอบจักรวาล (universal power) และคริสตจักรก็เป็นสัญลักษณ์ของสังคมศักดินาในยุคกลาง และได้นำหลักคำสอนทางเศรษฐกิจออกเผยแพร่ แม้จะเป็นหลักคำสอนที่ขัดแย้งกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจในขณะนั้น แต่ก็เป็นคำสอนที่ทรงอิทธิพลต่อวิถีเศรษฐกิจของสังคมยุคกลางเป็นอย่างดี

หลักคำสอนหรือลัทธิเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของคำสอนด้านศีลธรรมของคริสตศาสนา และฝังรากลึกถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของสังคมศักดินา เป็นคำสอนที่ผสมผสานระหว่างหลักคำสอนของอริสโตเติล (Aristotle) คำสอนของพระเมสสิยาห์ (Messiah) และคำสอนในพระคัมภีร์กอสเปิลส์ (Gospels) เข้าด้วยกัน ซึ่งสรุปได้ว่าสถาบันทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคลต้องคำนึงถึงจริยธรรม (ethics) และต้องกลมกลืนกับสถาบันทางสังคมที่เป็นอยู่ คณะนักบวชคริสต์ (the canonist) รับหลักการทางเศรษฐศาสตร์ของอริสโตเติลที่ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการจัดการบ้านเรือน เป็นศาสตร์ที่เป็นธรรมชาติ ส่วนเศรษฐศาสตร์ที่เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องอุปทาน เป็นศาสตร์ที่แสวงหาเงินหรือทำเงิน (money-making) จะเป็นศาสตร์ที่ไม่เป็นธรรมชาติ นักบวชคริสต์มองว่า “เศรษฐศาสตร์หมายถึงเนื้อหาหรือโครงสร้างของกฎหมาย แต่ไม่ใช่กฎหมายที่เป็นวิทยาศาสตร์แต่เป็นกฎหมายด้าน

หลักทฤษฎีจะประมาณความละโมภโลกมากกตขี่เอาไรต์เอาเปรียบชน  
ชั้นที่อ่อนแอและด้อยโอกาสกว่า ด้วยการขูดรีดดอกเบี้ย (usury) สะสมความมั่ง  
คั่ง (wealth) และการขายสินค้าแพงกว่าราคายุติธรรม (just price) เป็นหลักคำสอน  
ที่นักบวชคริสต์และสาวกคริสเตียนทั้งหลายที่หวังจะพามวลมนุษย์ไปสู่โลกหน้าที่สมบูรณ์  
พร้อม เป็นการสอนที่ย้ำแล้วย้ำอีกถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ขูดรีด เอาไรต์เอาเปรียบ  
และไม่เสมอภาค พยายามชี้ให้เห็นว่า การแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวยบนหนวดเลือดและ  
หยาดน้ำตาของผู้ทุกข์ยากเป็นความเลวทรามต่ำช้าด้านพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ คณะ  
นักบวชคริสต์จึงออกกฎหมายคริสตศาสนนามากมายที่เรียกว่า “กฎหมายนักบวช  
คริสต์ (the Canon law) หรือ Corpus Juris Canonici เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อ  
ควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมทาง  
เศรษฐกิจมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจมากมาย เช่น

**ห้ามการคิดเอาดอกเบี้ยจากเงินกู้**  
**ห้ามขายสินค้าเกินกว่าราคายุติธรรม(justum pretium)**  
**ห้ามกักตุนสินค้าไว้ขายเอากำไร (regrating)**  
**ห้ามขึ้นราคาสินค้าตัดหน้าคนอื่น (forestalling)**  
**ให้จำกัดสิทธิในการถือครองทรัพย์สิน**  
**ห้ามใช้เวลาและความคิดหมกมุ่นกับการค้า (engrossing)**  
**ห้ามสะสมความมั่งคั่ง**

<sup>28</sup> E. Roll, Op. cit., p. 44.

เหล่านี้เป็นต้น คณะนักบวชคริสต์ยึดแนวทางตามพระคัมภีร์เก่า ที่ห้ามการเรียกเอา ดอกเบี้ยหรือกำไรจากเงินกู้ มาเป็นหลักคำสอน ศตวรรษที่ 4 สมัยจักรพรรดิซาร์ล มาญู ห้ามคิดเอาดอกเบี้ยจากชาวคริสต์ทุกคน การขูดรีดดอกเบี้ยถูกมองว่า คนที่มีมากอยู่แล้ว ยิ่งเรียกร้องเอามากกว่าที่จะเป็นผู้ให้ การขูดรีดดอกเบี้ยจึงถูกห้ามและยกเลิก ในเรื่อง การซื้อการขายสินค้านั้น ให้ซื้อขายกันบนพื้นฐานราคายุติธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างยุติธรรม แนวคิดเรื่องการห้ามคิดเอาดอกเบี้ยจากเงินกู้ และราคา ยุติธรรมถือเป็นศูนย์กลางการศึกษาระบบเศรษฐกิจสมัยกลาง กฎหมายนักบวช คริสต์จึงเป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของนักบวชคริสต์ เป็นการประมวลความคิดในเรื่องวิถี ปฏิบัติทางเศรษฐกิจ และถือว่าชีวิตและความมั่งคั่งเป็นสิ่งพระเจ้าประทานมาให้ มนุษย์ ไม่ควรสะสมสมบัติ การผลิตและสวัสดิการของมวลมนุษย์จะดีขึ้นเมื่ออยู่ในอาณาจักรของ พระเจ้า แต่เป้าหมายที่แท้จริงของกฎหมายนักบวชคริสต์ คือการสถาปนาและ รักษาไว้ซึ่งอาณาจักรของพระเจ้าที่แท้จริง<sup>29</sup> หรือจากผลงานการวิจัยของ Robert B. Ekelund, Robert F. Hebert. และ Robert Tollison สรุปว่า การห้ามการขูดรีดดอกเบี้ย เป็นรักษาประโยชน์ของฝ่ายศาสนจักร เป็นการรักษาต้นทุนของฝ่ายศาสนจักรให้ลด ต่ำลง ป้องกันการแข่งขันจากคู่แข่ง และเพื่อรักษาอำนาจการผูกขาดของตนเองไว้<sup>30</sup>

เหล่านักบวชคริสต์และสาวกที่นำเสนอหลักคำสอนทางเศรษฐกิจดังกล่าว ประกอบด้วย Saint Jerome, Tertullian, Saint Augustine, Dominican, General Raymond de Pennafort และ **Saint Thomas Aquinas** เป็นต้น ซึ่งนักบวชคริสต์และ สาวกเหล่านี้ต่างดาหน้าออกมาประณามการค้า บ้างก็ว่าการค้าเกิดจากความอยากมี อยากเป็นของคน ถ้าตัดความอยากเสียได้ การค้าก็จะไม่เกิดขึ้น บ้างก็ว่า การค้าทำให้ คนห่างเหินพระเจ้า บ้างก็ว่า การค้าทำให้ความสง่างามของบุคคลลดน้อยลง เป็นต้น และที่สำคัญคือ การออกมาคัดค้านและโจมตีการขูดรีดดอกเบี้ย (usury) การแลกเปลี่ยน ที่ไม่ยุติธรรม การแสวงหาความมั่งคั่ง และแสดงทัศนคติต่อการเอาดอกเบี้ย (interest) และ เงินตรา (money)

<sup>29</sup> John K. Ingram. Op. cit., Ch. 3, p. 3.

<sup>30</sup> Robert B. Ekelund, Jr. and Robert F. Hebert. Op. cit., p. 36.

## 5.2 ทศนะของเซนต์ โทมัส อควินัส



เซนต์ โทมัส อควินัส (Saint Thomas Aquinas) หรือ Thomas of Aquin, หรือ Aquino เป็นนักปรัชญาและนักเทววิทยา แครอลิกชาวอิตาลี เป็นที่รู้จักในชื่อของ Doctor Angelicus หรือ Doctor Universalis ถือเป็นนักเทววิทยาที่ยิ่งใหญ่ของคริสตจักรแคโรลิก เป็นหนึ่งในสามสิบสี่คนที่ถือเป็น Doctor ของคริสตจักร เป็นที่เห็นพ้องกันว่า อควินัสเกิดราวปี 1227 หรือปี 1225 ที่เมือง Roccasecea มณฑล Neapolitan ตายในปี 1274 ที่สุสาน Fossanova อควินัสมีงานเขียนมากมาย หนึ่งในผลงานที่โดดเด่นคือ Commentaries on Job (1261 -65)<sup>31</sup>

**Saint Thomas Aquinas, O.P.** (also **Thomas of Aquin** or **Aquino**; c. 1225 – 7 March 1274) was an Italian Catholic priest in the Dominican Order, a philosopher and theologian in the scholastic tradition, known as **Doctor Angelicus**, **Doctor Universalis** and **Doctor Communis**. He is frequently referred to as Thomas because "Aquinas" refers to his residence rather than his surname. He was the foremost classical proponent of natural theology, and the father of the Thomistic school of philosophy and theology.

Aquinas is held in the Catholic Church to be the model teacher for those studying for the priesthood (Code of Canon Law, Can. 252, §3). The works for which he is best-known are the Summa Theologica and the Summa Contra Gentiles. One of the 33 Doctors of the Church, he is considered by many

---

<sup>31</sup> [http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.crystalinks.com/aquinasbible.jpg&imgrefurl=http://www.crystalinks.com/aquinas.html&h=450&w=600&sz=40&hl=th&start=2&um=1&usg=\\_\\_6kP7bl\\_DxFwnTHOSJF0lyhxCVqY=&tbnid=AuwQxAqjgFyZ1M:&tbnh=101&tbnw=135&prev=/images%3Fq%3DThomas%2BAquinas%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DN 2 กั้นยายน 2551](http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.crystalinks.com/aquinasbible.jpg&imgrefurl=http://www.crystalinks.com/aquinas.html&h=450&w=600&sz=40&hl=th&start=2&um=1&usg=__6kP7bl_DxFwnTHOSJF0lyhxCVqY=&tbnid=AuwQxAqjgFyZ1M:&tbnh=101&tbnw=135&prev=/images%3Fq%3DThomas%2BAquinas%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DN 2 กั้นยายน 2551)

Catholics to be the Catholic Church's greatest theologian and philosopher. Consequently, many institutions of learning have been named after him.<sup>32</sup>

อควินัสเป็นลูกศิษย์ที่เฉลียวฉลาดของ อัลแบตัส แม็กนัส (Albertus Magnus) เป็นผู้ปรับปรุงทฤษฎีแรงงานของแม็กนัส โดยมองไปที่ความต้องการของมนุษย์ว่า มนุษย์จะไม่จัดลำดับสิ่งของตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์ธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องใช้หลักศีลธรรมมาควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ เพราะสิ่งของมีประโยชน์สองประการคือ ประโยชน์การใช้และประโยชน์การแลกเปลี่ยน เซนต์ โทมัส มองว่า ราคาผันแปรกับความอยากหรือความต้องการ (needs) หรือ *indigentia* ความอยากหรือความต้องการจึงเป็นตัวกำหนดราคา เซนต์ โทมัส จึงนับเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างความอยากหรือความต้องการกับระดับราคา และนักเขียนในเวลาต่อมาได้รวมเอาอรรถประโยชน์ (utility) อุปสงค์ที่แท้จริง (effective demand) และความพึงปรารถนา (desire) เข้าไว้ด้วยกัน เซนต์ โทมัส ได้รวบรวมแนวคิดของนักบวชคริสต์ และนำหลักทฤษฎีมาประยุกต์สอนกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ เซนต์ โทมัส ถือเป็นแกนนำในการในการบัญญัติกฎหมายนักบวชคริสต์ และถือว่ากฎหมายนักบวชคริสต์เป็นกฎหมายสวรรค์หรือองค์การสวรรค์ (divine rights of law) เซนต์ โทมัส อควินัส จึงถือเป็นผู้สถาปนาลัทธิเศรษฐกิจนักบวชคริสต์ หรือลัทธิเศรษฐกิจทฤษฎี

### ทัศนะต่อทรัพย์สิน

อควินัส ให้ทัศนะว่า ทรัพย์สินเกิดจากอำนาจของความอยาก และประโยชน์ใช้สอยของทรัพย์สิน ความอยากเป็นสิทธิของแต่ละบุคคล ส่วนประโยชน์การใช้เป็นภารกิจของบุคคลที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและของชุมชน พฤติกรรมการใช้ทรัพย์สินของบุคคลจะบ่งชี้ว่าเขาดีหรือเลว กล่าวคือพฤติกรรมบนโลกของมนุษย์จะชี้วัดว่าเขาดีหรือเลว เมื่อนำไปเทียบกับความอดอยากของคนในสังคม

อควินัสไม่ได้บอกว่า ความมั่งคั่งเป็นธรรมชาติหรือมีประโยชน์ในตัวของมันเอง แต่พฤติกรรมของสามัญชนทั่วไปจะบ่งชี้ว่าเขาดีหรือเลวซึ่งเป็นพฤติกรรมตามที่ธรรมชาติให้มา คนบางคนเป็นขโมยเพราะเขามีความจำเป็น ตัวเขาเองและลูกเมียไม่มี

<sup>32</sup> [http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas\\_Aquinas](http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Aquinas)

### ทัศนคติต่อการค้า

อควินัสไม่ได้คำนึงว่าการค้ามีประโยชน์ต่อสังคมหรือเป็นธรรมชาติของสังคม แต่ชี้ชัดลงไปว่าการค้ามิใช่ธรรมชาติ การค้าเกิดจากความอยากมีอยากได้ของคน ถ้าคนละความอยากการค้า การค้าก็จะไม่เกิด การค้าทำให้ความสง่างามในตัวของคนลดลง แต่ความชั่วร้ายจากการค้าก็ยังคงมีอยู่บนโลกใบนี้ การค้าควรเป็นการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงครอบครัว ทำไรที่ได้จากการค้ามิใช่สิ่งอื่นใด แต่เป็นรางวัลจากการใช้แรงงานเท่านั้น การจะพิจารณาว่าการค้าดีหรือเลว ต้องดูว่าการแลกเปลี่ยนเป็นธรรมหรือไม่ นั่นคือ สิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยนกันต้องมีมูลค่าเท่ากัน หรือราคาสินค้าที่จะขายต้องมีราคาเท่ากับมูลค่าที่แท้จริง ซึ่งคือราคายุติธรรม (just price)

อควินัสแม้จะประณามการค้า แต่ก็ยอมรับว่าการค้าต้องอยู่ควบคู่กับสังคม และต้องนำราคายุติธรรม (just price) มาควบคุมการค้า ซึ่งเป็นหลักเดียวกับที่อริสโตเติลนำมาใช้ในการวิเคราะห์มูลค่าการแลกเปลี่ยน นักบวชคริสต์ยุคเริ่มแรกไม่ยอมรับการค้า และพยายามออกกฎหมายมาควบคุมการค้า แต่ก็ไม่สามารถยกเลิกการค้าได้ จึงหันมาใช้หลักการ “ราคายุติธรรม (just price)” มาควบคุมพฤติกรรมการค้าแทน นักบวชคริสต์มองว่า ราคาคือเป็นวัตถุหรือเป็นมูลค่าเพื่อการพาณิชย์ การจะทำให้ราคาไม่เป็นราคาพาณิชย์ต้องนำบทบัญญัติด้านศีลธรรม (moral code) มาควบคุม

### ทัศนคติต่อราคา

นักเทววิทยาเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะทราบว่าจะไรมากำหนดราคา จึงเป็นการยากที่จะอธิบายราคาให้ถูกต้อง

**เซนต์ ออกัสติน** กล่าวว่า แม้แต่พ่อค้าเร่ก็ไม่ทราบว่ามีมูลค่า (value) ของสินค้าที่ขายและลูกค้าที่จ่ายเงินซื้อจะได้สินค้าในราคาที่ยุติธรรมหรือไม่ เซนต์ ออกัสติน เป็นผู้ชี้แนะทฤษฎีมูลค่าความรู้สึก โดยอธิบายว่า ความต้องการถูกกำหนดโดยแต่ละปัจเจกชน มูลค่าของแต่ละสิ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสัดส่วนของประโยชน์ที่นำไปใช้บ่อยครั้งที่มันมีราคาแพงกว่าทาส เพชรมีราคาแพงกว่าคนรับใช้ เพราะแต่ละคนเลือกตัดสินใจตามที่เขาปรารถนา ความเห็นพ้องต้องกันจึงมีน้อยมากระหว่างคนที่ขาดแคลนสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพกับคนที่มีเหลือเฟือและแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน

**อัลแบร์ตัส แม็กนัส (Albertus Magnus)** อธิบายว่า ราคาสินค้าจะรวมเอาค่าแรง ค่าวัตถุดิบ และค่าใช้จ่ายในการผลิตไว้ด้วย ค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้าจะนำมากำหนดราคาสินค้าเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน แต่ต้นทุนการผลิตสินค้าต้องถูกกำหนดโดยหลักการของความยุติธรรมเพื่อให้ผู้ผลิตอยู่ได้ ผู้ซื้อได้ราคายุติธรรม และเป็นการป้องกันความร่ำรวยจากการค้า อัลแบร์ตัส แม็กนัส อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานและค่าใช้จ่ายว่า มูลค่าการแลกเปลี่ยนประกอบด้วยต้นทุนการผลิต และนำเสนอว่าสิ่งของจะมีมูลค่าแตกต่างกันเมื่อมองการจัดระเบียบของธรรมชาติเปรียบเทียบกับการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ ในเรื่องของ การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจมูลค่าของสิ่งของจะสัมพันธ์กับแรงงานและค่าใช้จ่าย ต้นทุนที่นำมาใช้วัตถุดิบไม่สำคัญเท่ากับประโยชน์การใช้สอย แต่ถ้าราคาตลาดไม่เท่ากับต้นทุนการผลิต ผู้ผลิตก็จะหยุดหรือเลิกการผลิต การวิเคราะห์ดังกล่าวมองได้ว่า ราคาควรอยู่ที่ราคาดุลยภาพ และดุลยภาพนี้เองเป็นตัวกำกับมูลค่า

**เซนต์ โทมัส** มองว่า ถ้าราคาของสิ่งหนึ่งมากกว่าปริมาณของของสิ่งนั้น หรือของสิ่งนั้นมีปริมาณมากกว่าราคา จะไม่เกิดความเท่าเทียมที่ยุติธรรม การซื้อถูกขายแพงจึงเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม และห้ามการซื้อขายกัน ราคายุติธรรมเป็นการประเมินที่แน่นอนราคามีการเปลี่ยนแปลงตามสถานที่ เวลา หรือความเสี่ยงจากการขนส่ง การค้าขายจึงต้องอยู่บนพื้นฐานราคายุติธรรม ดังคำกล่าวที่ว่า:

...if the price exceeds the quantity of the value of the article, or the article exceeds the price, the equality of justice will be destroyed. And therefore,

to sell a thing dearer or to buy it cheaper than it is worth is, in itself, unjust and illicit

แนวคิดเรื่องราคายุติธรรมเป็นแนวคิดที่อิงปรัชญาเทววิทยา การอธิบายเรื่องราคายุติธรรมของ เซนต์ โทมัสจึง ดูคลุมเครือและค่อนข้างเป็นเรื่องเพ้อฝัน<sup>33</sup>

กฎหมายโรมันเปิดโอกาสให้มีการค้าเสรี ขณะเดียวกัน สันนิษฐานของมนุษย์ก็ทำให้คนขายสินค้าราคาแพงกว่าคุณค่าหรือมูลค่าของสินค้า เซนต์ โทมัส จึงออกกฎหมายเทวะ (divine law) ซึ่งถือเป็นองค์การสวรรค์ (divine authority) มาควบคุมการค้าโดยถือว่า กฎหมายเทวะเป็นองค์การสวรรค์ จึงดีกว่ากฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น อควินัสมองว่าสันนิษฐานของมนุษย์ในการแสวงหากำไรจากการค้าจะนำไปสู่ความเลวร้ายของสังคมได้ การค้าจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อ ผู้ซื้อและผู้ขายไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบกัน ทั้งสองฝ่ายต่างได้ประโยชน์

ความคิดที่ว่าราคาสินค้าที่ซื้อขายกัน (conventional price) เป็นราคาที่ตั้งขึ้น และมีราคาสูงกว่ามูลค่าของสินค้า จึงเป็นราคาที่ไม่เป็นความจริง แต่การค้ายุคกลางสมัยเริ่มแรกมีข้อจำกัดโดยสภาพธรรมชาติ การคมนาคมที่ไม่สะดวก ขนาดตลาดแคบ และยังมีข้อจำกัดการค้าอีกมากมาย เหล่านี้ ปิดกั้นพลังของอุปทานและอุปสงค์ให้ทำงานร่วมกันอย่างเสรี เมื่อกำหนดหรือควบคุมราคา “ราคายุติธรรม(just price)” ที่ประเมินออกมา ร่วมกันไม่สมเหตุผล ผล ทำให้หลักการเรื่อง ราคายุติธรรมไม่สามารถ นำไปปฏิบัติได้ แม้จะถูกกีดตันด้านราคา การค้าก็ยังดำเนินต่อไป วิถีทางโลกจึงขัดแย้งกับวิถีทางจิตวิญญาณหรือวิถีทางศาสนา กฎหมายนักบวชคริสต์มีบทบัญญัติที่เป็นข้อห้ามเรื่องการค้าต่างๆ มากมาย เช่น การห้ามขึ้นราคาตัดหน้าพ่อค้าคนอื่น (forestalling) ห้ามการซื้อสินค้าไว้ขายเก็งกำไร (regrating) ห้ามใช้เวลาและความคิดหมกมุ่นกับการค้า (engrossing) และกำหนดราคาสินค้าขั้นสูงของสินค้าที่จะขาย เหล่านี้เป็นลักษณะทั่วไปของกฎหมายนักบวชคริสต์ และคล้ายคลึงกับหลักการควบคุมปริมาณการผลิตและคุณภาพสินค้าสมาคมอาชีพ (guilds) ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น

<sup>33</sup> Ibid, p. 30.



แม้กฎหมายนักบวชคริสตจะควบคุมเข้มงวดกับการค้าเพียงไรก็ตาม การค้าก็ยังคงมีพัฒนาการและเติบโตไปเรื่อย ๆ หลักการเรื่องราคายุติธรรมไม่สามารถนำมาใช้ในเชิงปฏิบัติได้ เซนต์ โทมัส จึงยอมให้ราคาที่ซื้อขายกันเคลื่อนไหวอยู่รอบ ๆ ราคายุติธรรมได้ โดยคำนึงถึงการเคลื่อนไหวขึ้นลงของราคาตลาด และยอมให้ผู้ขายขึ้นราคาสินค้าได้หากเห็นว่าการค้าจะขาดทุน นักคิดและผู้รู้ระยะต่อมาจึงให้รวมค่าขนส่งเข้าไปในราคาสินค้าได้ด้วย รวมทั้งความคลาดเคลื่อนในการคำนวณราคาต้นทุน หรือแม้แต่ความแตกต่างของฐานะของบุคคลที่ซื้อขายกัน เหล่านี้ นำมาเป็นองค์ประกอบในการตั้งราคาสินค้าได้ ขณะเดียวกัน ความแปรปรวนของอุปสงค์และอุปทานก็มีผลกระทบต่อราคาสินค้าในท้องตลาด ราคาสินค้าที่ซื้อขายกันจริงจึงต่างจากราคายุติธรรมตามอุดมการณ์ของนักบวชคริสตที่ถือเป็นราคาตามความรู้สึก แม้แต่ เซนต์ แอนโตนิโอ เซอร์รา (Saint Antonio Serra) แห่งศตวรรษที่ 15 ที่สนับสนุนความเป็นธรรมในการค้า ยังเพิ่มลักษณะบางอย่างของการค้าเข้าไปในคำสอน และกล่าวว่า**“พลังแห่งราคายุติธรรมที่เป็นเรื่องของความรู้สึกเริ่มลดลง ในทางกลับกัน พลังของราคาตลาดที่เป็นราคาที่ซื้อขายกันจริงมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น”**

นักบวชคริสตเริ่มละทิ้งแนวคำสอนดั้งเดิมตามแบบพระคัมภีร์เก่า และหันมายึดแนวคำสอนตามพระคัมภีร์กอสเปิลส์ ซึ่งเป็นคำสอนในเชิงรุก เน้นจิตสำนึกในการปฏิบัติ มุ่งปลดปล่อยมนุษยชาติที่ยากจนและถูกกดขี่ และเพื่อเปลี่ยนวิถีปฏิบัติของมวลมนุษยชาติทั้งมวล สืบแข่งคนที่ร่ำรวยจากการขูดรีดดอกเบี้ย (usury) และถือว่าการขูดรีดดอกเบี้ยเป็นเรื่องที่ให้อภัยไม่ได้ ประเด็นหลักของคำสอนสอดคล้องกับกฎหมายฮีบรูที่ห้ามคิดดอกเบี้ยจากบุตรของพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ

พัฒนาการของเศรษฐกิจเงินตรา (money economy) ไม่มีใครจุดรั้งไว้ได้ การแสวงหากำไรจากการลงทุนในเงินตรายังคงเดินหน้าต่อไป กฎเกณฑ์ข้อห้ามต่างๆ ที่สร้างขึ้นมาจึงไร้ผลหรือแม้แต่คริสตจักรเองก็กลับเป็นผู้รับเงินก้อนใหญ่จากการถือครองที่ดินแบบศักดินาหรือแม้แต่รับเงินมาจากการขายใบไถ่บาป<sup>34</sup> จึงเป็นการขัดแย้งกันเองของหลักคำสอนและข้อปฏิบัติ เงินตราจึงไหลเข้าสู่คริสตจักรมากกว่าที่

<sup>34</sup> ดูใน กนกศักดิ์ แก้วเทพและคณะ. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์(กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546), น. 34.

คำสอนที่โจมตีการคิดเอาดอกเบี้ย (interest) จากเงินกู้ด้วยเหตุผลว่า คนที่กู้เงินเป็นผู้ยากจน และกู้เงินมาเพื่อนำไปใช้จ่ายในการบริโภคเพื่อการยังชีพ การคิดเอาดอกเบี้ยจึงเป็นการเอาเปรียบคนจน และซ้ำเติมพวกเขาให้จนลงไปอีก การขูดรีดดอกเบี้ยจึงเป็นสิ่งโหดร้ายทารุณและไม่เป็นการยุติธรรม คณะนักบวชคริสต์ยุคกลางต่างก็เห็นพ้องกันว่า การขูดรีดดอกเบี้ยเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักคำสอนของ เซนต์ โทมัส อควินัส

### 5.3 พัฒนาการของดอกเบี้ย (Interest)

การسابแข่งประณามการขูดรีดดอกเบี้ย (usury) ถือเป็นส่วนหนึ่งของการประณามسابแข่งการแลกเปลี่ยนการค้าที่ไม่ยุติธรรม แต่ก็ไม่สามารถจุดริ้วพัฒนาการทางการค้าได้ การค้าและการพาณิชย์กลับยิ่งขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้ธุรกรรมทางการเงินเปิดกว้างมากขึ้นซึ่งก็คือ การเปิดโอกาสให้แสวงหากำไรจากเงินตราได้มากขึ้นนั่นเอง พัฒนาการที่เกิดขึ้นได้แสดงให้เห็นแนวโน้ม 2 ประการ คือ

**ประการแรก** ธุรกรรมทางการเงินของทางโลกหรือฝ่ายอาณาจักรสามารถคิดดอกเบี้ยจากเงินกู้ได้ตามบทบัญญัติของกฎหมายโรมัน

**ประการที่สอง** ฝ่ายจิตวิญญาณหรือฝ่ายศาสนจักร ได้ถูกปลุกให้ตื่นจากภวังค์แล้วหันมาสร้างหลักคำสอนใหม่ เพื่อให้ข้อห้ามการคิดดอกเบี้ย เป็นไปตามเงื่อนไขที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้นโดยออกบทบัญญัติเรื่องการขูดรีดดอกเบี้ยตามประกาศ Lateran Council of 1179

หลักการของเซนต์ โทมัส อควินัส ในเรื่องของการห้ามการขูดรีดดอกเบี้ย และการนำเสนอเรื่อง ราคายุติธรรม (just price) เป็นแนวคิดที่นำมาจากหลักการของอริสโตเติล ในเรื่องของ “ทฤษฎีคุณสมบัติของเงินตรา” ที่ว่า เงินตราถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการแลกเปลี่ยนที่เป็นธรรมชาติ หรือถูกต้องตามกฎหมาย และทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ การใช้เงินเพื่อขูดรีดดอกเบี้ย (usury) จึงเป็นการหาประโยชน์จากการใช้เงินและเป็นการใช้เงินที่ไม่เป็นธรรมชาติ (ไม่ถูกกฎหมาย) ดังคำกล่าวของอริสโตเติล

1. สินค้าที่ซื้อขายกันเพื่อบริโภค (consumptibles)<sup>35</sup>
2. สินค้าที่ซื้อขายกันแต่นำไปบริโภคไม่ได้ (fungibles)

การปล่อยเงินกู้ต้องพิจารณาว่าผู้กู้เงินไปเพื่อซื้อสินค้าประเภทใด ถ้าเป็นการกู้เงินไปเพื่อซื้อสินค้าเพื่อการบริโภค การคิดเอาดอกเบี้ยจากเงินกู้ประเภทนี้ เป็นการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ยุติธรรมและไม่เป็นธรรมชาติ ในขณะที่กฎหมายโรมันไม่ได้แยกแยะว่าเป็นการปล่อยเงินกู้เพื่อไปซื้อสินค้าประเภทใด แต่ให้คิดเอาดอกเบี้ยจากเงินกู้ได้ทุกประเภท

ฝ่ายศาสนจักรแม้จะอภิปรายและถกปัญหาเรื่องดอกเบี้ยในแง่มุมใดก็ตาม อ้างเหตุผลอย่างไรก็ตาม หรือแม้แต่อ้างว่าการคิดดอกเบี้ยจากเงินกู้เป็นบาปพระเจ้าจะสาปแช่ง แต่พฤติกรรมการเอาดอกเบี้ยก็ไม่ได้ชะลอลดลง ในทางตรงกันข้ามกลับขยายตัวเติบโตขึ้นพร้อมกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เมื่อการห้ามการคิดเอาดอกเบี้ยของฝ่ายศาสนจักรใช้ไม่ได้ผล ฝ่ายศาสนจักรจึงหันมาใช้วิธีการควบคุมการคิดเอาดอกเบี้ยแทน โดยการกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงที่จะคิดเอากับผู้กู้ได้ ซึ่งเป็นมาตรการควบคุมที่ออกมาในศตวรรษที่ 14

ศตวรรษที่ 15 และ 16 เป็นยุคของการค้นพบโลกใหม่ยิ่งทำให้ช่องทางการลงทุนเพื่อแสวงหากำไรขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เกินกว่าที่นักบวชคริสต์จะสามารถควบคุม

<sup>35</sup> Eric Roll. Op. cit., p. 49.

<sup>36</sup> บริโภคหมายถึง มูลค่าการใช้สอยของสินค้านั้นๆ (use-value) ที่ถือว่าเป็นมูลค่าที่เป็นธรรมชาติ (natural) และยุติธรรม (just)

กฎหมายนักบวชคริสต์จึงเริ่มผ่อนปรนข้อห้ามต่าง ๆ ลงเรื่อย ๆ และยังมีข้อยกเว้นให้กับเจ้าหนี้เงินกู้ที่ยังไม่ได้ชำระเงินต้นคืนตามกำหนด ให้สามารถคิดเอาดอกเบี้ยได้ เพื่อเป็นการลงโทษลูกหนี้ที่ผิดนัดการชำระหนี้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องพิจารณาว่า ผู้กู้มีฐานะลำบากมากน้อยเพียงไร หรือเป็นผู้มีเจตนาผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ ข้อยกเว้นนี้ เป็นการเปิดประตูไปสู่การคิดดอกเบี้ยโดยปราศจากข้อแม้ใด ๆ

นอกจากนี้ยังมีหลักการต่าง ๆ ที่ยกขึ้นมาสนับสนุนให้มีการคิดเอาดอกเบี้ย เป็นต้นว่า การปล่อยเงินกู้โดยไม่ได้รับดอกเบี้ยเป็นการสูญเสียโอกาสในการได้รับผลประโยชน์จากเงินตรา และถ้าหากนำเงินตราไปลงทุนค้าขายก็จะได้ประโยชน์ตอบแทนมากกว่าการนำเงินไปปล่อยกู้ การให้กู้เงิน ผู้ให้กู้เสี่ยงต่อการสูญเสียเงินต้น แนวคิดและหลักการเหล่านี้ได้ทำลายกำแพงของหลักคำสอนทางศาสนาของนักเทววิทยาทำยสุดข้อห้ามและการควบคุมต่างๆ ก็ใช้ไม่ได้ผล เมื่อนำไปเทียบกับเหตุผลที่ว่า “การลงทุนมีความเสี่ยง การได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนจึงเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย” และข้อห้ามของนักเทววิทยาก็พังทลายลงอย่างราบคาบเมื่อศาสตราจารย์ Eck ชาวเยอรมันบรรยายที่มหาวิทยาลัย Ingolstadt ในปี 1514 ว่า พ่อค้ายีนดีที่จะจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 5 ของเงินกู้ เพื่อนำไปขยายธุรกิจการค้าของตน นับเป็นการบรรยายที่ขัดแย้งอย่างรุนแรงกับหลักคำสอนของนักเทววิทยาหรือแคธอลิกในขณะนั้น

#### 5.4. แนวคิดของนิโกล ออเรสม



นิโกล ออเรสม (Nicole Oresme) หรือ Nicolas Oresme หรือ Nicholas Oresme มีอายุอยู่ระหว่างปี 1323 - 1382 เป็นนักปราชญ์ ออเรสมมีความรู้หลากหลายสาขาวิชา เป็นนักเศรษฐศาสตร์ นักดาราศาสตร์ นายแพทย์ นักคณิตศาสตร์ นักจิตวิทยา นักดนตรี นักปรัชญา และนักเทววิทยา แนว

ออเรสเม เป็นนักบวชในคริสตศาสนา แต่มีทัศนะด้านเศรษฐกิจกว้างไกลกว่านักบวชคริสต์คนอื่นๆ ออเรสเม แยกแยะความแตกต่างระหว่างคุณสมบัติเฉพาะ (proper use) ของโลหะทองและโลหะเงิน (gold and silver) เพื่อการยอมรับเมื่อนำไปตีค่าในรูปของเหรียญเงินตรา (coinage) แนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า โลหะทองและโลหะเงินมีคุณสมบัติในการนำมาทำเหรียญเงินตราด้วยกันทั้งคู่ ซึ่งเป็นหลักคำสอน เรื่อง “**ลัทธิทวิโลหะ (bimetallism)**” ที่ว่า **สัดส่วนของมูลค่าตลาดของทั้งสองโลหะ ต้องเท่ากับอัตราส่วนมูลค่าที่เป็นเงินตรา (the proportion of the market value of the two metals should rule the ratio of their money value.)** ซึ่งหมายถึง ราคาของโลหะเงินและโลหะทองที่นำมาทำเป็นเหรียญเงินตราและใช้หมุนเวียนในท้องตลาด ต้องเท่ากับมูลค่าของโลหะทั้งสอง และมูลค่าของเงินตรา เกิดจากมูลค่าของสินค้าที่คิดออกมาเป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นหลักคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเงินตราในสมัยต่อมา

---

<sup>37</sup> [http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://content.answers.com/main/content/wp/en-commons/thumb/0/0f/270px-Oresme-Nicole.jpg&imgrefurl=http://www.answers.com/topic/nicole-oresme-2&h=433&w=270&sz=40&hl=th&start=1&um=1&usg=\\_\\_45fp8zfJo9kHvB7IPhP9UFP3FL8=&tbnid=2F0S\\_1z88wZkWM:&tbnh=126&tbnw=79&prev=/images%3Fq%3DNicole%2BOresme%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DN 2 กันยายน 2551](http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://content.answers.com/main/content/wp/en-commons/thumb/0/0f/270px-Oresme-Nicole.jpg&imgrefurl=http://www.answers.com/topic/nicole-oresme-2&h=433&w=270&sz=40&hl=th&start=1&um=1&usg=__45fp8zfJo9kHvB7IPhP9UFP3FL8=&tbnid=2F0S_1z88wZkWM:&tbnh=126&tbnw=79&prev=/images%3Fq%3DNicole%2BOresme%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DN 2 กันยายน 2551)

<sup>38</sup> A. E. Monroe. *Early Economic Thought*, referred in Eric Roll. Op. cit., p. 51.

ออเรสเม มีทัศนะว่าเงินตราเมื่ออยู่ในราชอาณาจักรใดอาณาจักรหนึ่ง ประมุขของอาณาจักรนั้นเป็นผู้มีสิทธิในเหรียญเงินตรา (coinage) เพราะประมุข (the prince) เป็นตัวแทนของประชาชน มีอำนาจและเกียรติยศสูงสุด แต่ประมุขก็มีใช้เจ้าแห่งเงินตราที่หมุนเวียนอยู่ในประเทศเพราะเงินตราคือ สิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยนตามฐานานุรูปตามธรรมชาติของบุคคลที่ถูกต้องตามกฎหมาย เงินตราจึงเป็นของบุคคลทุกคนตามฐานะของเขาตามธรรมชาติ การกระทำใด ๆ ที่ทำให้เหรียญเงินตราเสื่อมค่าหรือด้อยค่า (debasement) เป็นความเลวร้ายยิ่งกว่าการขูดรีดดอกเบีย ประมุขไม่มีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงสัดส่วน น้ำหนัก หรือส่วนผสมของโลหะที่ใช้ทำเหรียญเงินตรา เพื่อให้เงินตราด้อยค่าลง การกระทำดังกล่าว เป็นการได้ประโยชน์หรือแสวงหาประโยชน์ที่ชั่วร้าย และถือเป็นรูปแบบการจกเก็บภาษีที่ซ่อนเร้น ซึ่งจะนำไปสู่การจัดสรรทางการค้าที่ไม่ลงตัวและนำมาซึ่งความยากจน และออเรสเม กล่าวว่า “เมื่อเหรียญเงินตราเสื่อมค่าลง โลหะเงินและโลหะทองก็จะถูกนำไปยังสถานที่ ที่ซึ่งกำหนดอัตราสูงกว่า และจำนวนเงินดีภายในประเทศจะลดน้อยลง ดังคำกล่าวที่ว่า...When the coin is debased, ‘despite all precautions they (gold and silver) are carried out to places where they are rated higher,’ and so diminish the amount of good money in the realm.

จากประโยคดังกล่าวของออเรสเม ซึ่งให้เห็นว่าออเรสเมเข้าใจพัฒนาการของเงินตรา เงินตราจึงควรมีค่าเท่ากับราคาของโลหะที่นำมาทำเหรียญเงินตราและค่าของเหรียญเงินตราถูกกำหนดโดยมูลค่าของสินค้าที่คิดออกมาเป็นตัวเงิน เหรียญเงินตราจึงเสื่อมค่าหรือด้อยค่าไม่ได้ ถ้าเหรียญเงินตราเสื่อมค่าหรือด้อยค่าจากการกระทำใด ๆ โลหะทองหรือโลหะเงินที่บริสุทธิ์และมีค่าในตัวเอง จะไหลไปยังสถานที่ที่ให้ราคาสูงกว่า จึงชัดเจนว่า สาธุคุณออเรสเม เป็นผู้ให้กำเนิดหรือสร้างกฎเงินเลวไล่เงินดี (Bad money drives good money out of circulation) เป็นคนแรก ก่อนที่กฎนี้จะรู้จักกันในชื่อของกฎเกรแฮม (Gresham’s law) ที่ผู้เรียนเศรษฐศาสตร์ปัจจุบันรู้จักและคุ้นเคยดี<sup>39</sup> แนวคิด

<sup>39</sup> เซอร์โทมัส เกรแฮม (Sir Thomas Gresham) เป็นผู้ก่อตั้งสำนักปริวรรตเงินตรา (The Royal Exchange) ที่กรุงลอนดอนและเป็นที่ปรึกษาด้านการเงินให้กับ ครีน อลิซาเบธที่ I “กฎเกรแฮม (Gresham’s law)” ซึ่งเป็นกฎที่ว่าด้วยเงินเลวไล่เงินดี จึงเป็นกฎที่ตั้งตามชื่อของโทมัส เกรแฮม ซึ่งแท้จริงแล้วน่าจะเป็น “กฎออเรสเม (Oresme’s law)”

1. เป็นความเลวร้ายยิ่งกว่าการชู้ตดอกเบี้ยย
2. เป็นการแสวงหาประโยชน์หรือได้ประโยชน์ที่ชั่วร้าย
3. เป็นรูปแบบการจัดเก็บภาษีที่ซ่อนเร้น
4. นำไปสู่การจ้ดสรรทางการค้าที่ไม่ลงตัว
5. ก่อให้เกิดความยากจนหรือการกระจายรายได้ที่เลวลง

In economics, **bimetallism** is a monetary standard in which the value of the monetary unit can be expressed as a certain amount of gold or as a certain amount of silver; the ratio between the two metals is fixed by law. In economic history the debate took place primarily inside the United States in the late 19<sup>th</sup> century, as the U.S. was the only major country that was a large producer of both gold and silver. An alternative form of bimetallism, which has been proposed but never implemented would set the value of the monetary unit as a fixed amount of each of two metals, without a fixed relative value.<sup>40</sup>

This monetary system is very unstable. Due to the fluctuation of the commercial value of the metals, the metal with a commercial value higher than the currency value tends to be used as metal and is withdrawn from circulation as money (Gresham's Law). This occurred in the United States throughout the 19th century as the official bimetallic standard became in effect a silver standard. In the Latin Monetary Union, bimetallism lasted from 1865 to 1874, at which point

---

<sup>40</sup> <http://en.wikipedia.org/wiki/Bimetallism>

an excess of silver led to the suspension of conversion and movement to a standard based on gold alone. There are actually two distinct meanings for the word 'bimetallic', according to the dictionaries, and both can be related directly to numismatics:

1. Consisting of two metals, often bonded together and having different rates of thermal expansion.
2. Pertaining to the use of a monetary standard consisting of two metals, especially gold and silver, in a fixed ratio of value.

The first definition given above is what is commonly meant these days when a modern coin collector uses the word "bimetallic". Few countries these days have not issued bimetallic coins - 117 bimetallic-issuing countries are listed on the website of the Worldwide Bimetallic Collector's Club. This club claims a membership of over 280 (compare this to, say, the International Banknote Society (IBNS) with around 2200 members) and regularly publishes updates on new releases. Australia has been producing bimetallic coins since 1994 in the form of non-circulating 5 dollar coins. The relatively recent addition of 'gold privy mark' coins to the Perth Mint series also classify as bimetallic in this sense.<sup>41</sup>

ปลายยุคกลาง กฎหมายนักบวชคริสต์ยึดหยุ่นมากขึ้นทั้งเนื้อหาสาระด้านคำสอนและการผ่อนปรนข้อห้ามข้อบังคับต่างๆ พัฒนาการของดอกเบี้ยหรือการคิดดอกเบี้ยจากเงินกู้จึงเติบโตตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจ และนักบวชคริสต์ปลายยุคกลาง โดยเฉพาะแนวคำสอนของนักบวชสายโปรเตสแตนต์ (Protestant) และพิวริตัน (Puritan) เริ่มเข้าใจและมีทัศนะที่ดีต่อการค้าและพัฒนาการของลัทธิทุนนิยมมากขึ้น เมื่อสิ้นสุดยุค

---

<sup>41</sup> [http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/French%2520bimetallism.gif&imgrefurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/Bimetallics.htm&h=174&w=186&sz=12&hl=th&start=3&um=1&usg=\\_\\_kFZhOqPtJS1sNvnwdldbjwroRNI=&tbnid=dWfGcbbYfXF5vM:&tbnh=95&tbnw=102&prev=/images%3Fq%3DThe%2BBimetallism%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DX 2 กันยายน 2551](http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/French%2520bimetallism.gif&imgrefurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/Bimetallics.htm&h=174&w=186&sz=12&hl=th&start=3&um=1&usg=__kFZhOqPtJS1sNvnwdldbjwroRNI=&tbnid=dWfGcbbYfXF5vM:&tbnh=95&tbnw=102&prev=/images%3Fq%3DThe%2BBimetallism%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DX 2 กันยายน 2551).



## 6. สรุป

ยุคกลาง (the Middle Ages) หรือเรียกอีกอย่างว่ายุคมืด (the Dark Ages) เป็นช่วงที่อยู่ระหว่างศตวรรษที่ 5 ถึงประมาณกลางศตวรรษที่ 15 ก่อนการกำเนิดขึ้นของสังคมยุคกลาง เป็นพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมยุคโรมัน สังคมโรมันแรกเริ่มเป็นสังคมเกษตรกรรมที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับสังคมฮีบรู และกรีก อาศัยชัยภูมิที่ตั้งอุดมสมบูรณ์และชาวโรมันมีความสามัคคีกลมเกลียวกันดี ทำให้โรมันสร้างแสนยานุภาพทางทหารจนกลายมาเป็นจักรวรรดิโรมัน หรือจักรวรรดิทหาร หรือจักรวรรดิผู้พิชิต และเป็นจักรวรรดิกฎหมายในขณะเดียวกัน

การเป็นจักรวรรดิของโรมันบางห้วงสมัย ได้นำความเจริญรุ่งเรืองผาสุกมาสู่ชาวโรมัน บางห้วงสมัยก็นำความทุกข์ยากแสนเข็ญมาสู่ชาวโรมันแต่ประเด็นหลังจะเป็นปัญหาให้กับโรมันมากกว่า การต่อสู้ขัดแย้งของชนชั้นผู้ดี หรือเพทริเซียน (patrician) ที่ถือเป็นชนชั้นปกครอง กับชนชั้นฐานราก หรือพลีเบียน (plebeian) ที่ถือเป็นชนชั้นใต้ปกครอง รวมตลอดถึงสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยมวลทาสมหาศาล ชาวนา กรรมกรช่างฝีมือ ชาวประมง และชนชั้นผลิตอื่นๆ ที่ยากจนและสิ้นหวังในอนาคต เหล่านี้ นำมาซึ่งการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันเมื่อปีคริสต์ศักราชที่ 476

สิ่งที่เป็นอารยธรรมทางความคิดที่โรมันทิ้งไว้ให้กับชนรุ่นหลังคือ “กฎหมายโรมัน” ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความเสมอภาคและเป็นธรรมกับทุกคนและทุกสถานที่ หรือเป็นหลักกฎหมายที่เรียกว่า “ius or jus gentium” ที่ถือเป็นรากฐานของกฎหมายธรรมชาติ (natural law) ในเวลาต่อมา และกฎหมายโรมันเป็นกฎหมายที่เปิดกว้างทางเศรษฐกิจ ให้เสรีภาพในการประกอบและหรือทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี และถือได้ว่า กฎหมายโรมันคือการสถาปนาสถาบันนิติคุณนิยม

จากปัญหาสังคมเศรษฐกิจและการอนุญาตให้ปัจเจกชนมีเสรีภาพในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้การแสวงหาความมั่งคั่ง การขูดรีดดอกเบี้ย และการกดขี่คนยากจนจนทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้คริสตศาสนาเข้าถึงมวลชนและครอบงำจิตใจของผู้ยากไร้ ศาสนาคริสต์สร้างอิทธิพลทั้งทางด้านจิตวิญญาณและเนื้อหามากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็น “นครศาสนาหรือคริสตจักร (Christendom)” และกลายมาเป็นสถาบันศักดินาหลักที่แข็งแกร่งและยิ่งใหญ่กว่า “ขุนศึกศักดินา” คนอื่นใด และถือเป็นสถาบันศักดินาที่ฝังรากลึกติดกับโครงสร้างสังคมตลอดยุคกลาง

นักบวชคริสต์โจมตี การขูดรีดดอกเบี้ย (usury) การแลกเปลี่ยน (การค้า) ที่ไม่ยุติธรรม การแสวงหาและสะสมความมั่งคั่ง และได้ออกกฎหมายนักบวชคริสต์ (the Canonist law) มาควบคุมการค้า ห้ามการขูดรีดดอกเบี้ย ห้ามขายสินค้าเกินราคายุติธรรม ห้ามสะสมความมั่งคั่ง และห้ามพฤติกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ อีกมากมาย แต่ก็ไม่สามารถทานกระแสเศรษฐกิจที่เป็นศาสตร์ทางโลกได้ เศรษฐศาสตร์ทุนนิยมจึงถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับการสิ้นสุดของสังคมศักดินาหรือยุคกลางเมื่อกลางศตวรรษที่ 15

## หนังสืออ้างอิง

กนกศักดิ์ แก้วเทพและคณะ. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์.  
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546. น. 34.

นัยนา เกิดวิชัย, รศ. พ.ต.ท.หญิง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. กรุงเทพฯ:  
สำนักพิมพ์นิติสาร, 2542.

ภูริชญา วัฒนรุ่ง, รศ. ดร. หลักกฎหมายมหาชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย  
รามคำแหง, 2542.

สุขุม นวลสกุลและ โกศล โรจนพันธ์ุ. ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง.  
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

Burns, E.M., R.E. Lerner and S. Meacham. **Western Civilizations**. London:  
W.W. Norton & Company, 1980.

Ekelund, Robert B., Jr. and Robert F. Hebert. **A History of Economic Theory  
and Method**. New York: McGraw-Hill, 1990.

[http://krusekronicle.typepad.com/kruse\\_kronicle/images/2007/05/14/villa\\_2.gif](http://krusekronicle.typepad.com/kruse_kronicle/images/2007/05/14/villa_2.gif),27  
สิงหาคม 2551.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Latifundia>, 27 สิงหาคม 2551.

<http://www.answers.com/topic/manorial-system>27 สิงหาคม 2551.

[http://content.answers.com/main/content/wp/en/thumb/9/9e/300px.Plan\\_mediaeval  
\\_manor.jpg](http://content.answers.com/main/content/wp/en/thumb/9/9e/300px.Plan_mediaeval_manor.jpg), 27 สิงหาคม 2551.

[http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.crystalinks.com/aquinasbible.j  
pg&imgrefurl=http://www.crystalinks.com/aquinas.html&h=450&w=600&sz  
=40&hl=th&start=2&um=1&usq=\\_\\_6kP7bl\\_DxFwnTHOSJF0lyhxCVqY=&t  
bnid=AuwQxAqjgFyZ1M:&tbnh=101&tbnw=135&prev=/images%3Fq%3D](http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.crystalinks.com/aquinasbible.jpg&imgrefurl=http://www.crystalinks.com/aquinas.html&h=450&w=600&sz=40&hl=th&start=2&um=1&usq=__6kP7bl_DxFwnTHOSJF0lyhxCVqY=&tbnid=AuwQxAqjgFyZ1M:&tbnh=101&tbnw=135&prev=/images%3Fq%3D)

Thomas%2BAquinas%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DN, 2 กันยายน 2551

[http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://content.answers.com/main/content/wp/en-commons/thumb/0/0f/270px-Oresme-Nicole.jpg&imgrefurl=http://www.answers.com/topic/nicole-oresme-2&h=433&w=270&sz=40&hl=th&start=1&um=1&usg=\\_\\_45fp8zfJo9kHvB7IPhP9UFP3FL8=&tbnid=2F0S\\_1z88wZkWM:&tbnh=126&tbnw=79&prev=/images%3Fq%3DNicole%2BOresme%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DN, 2 กันยายน 2551](http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://content.answers.com/main/content/wp/en-commons/thumb/0/0f/270px-Oresme-Nicole.jpg&imgrefurl=http://www.answers.com/topic/nicole-oresme-2&h=433&w=270&sz=40&hl=th&start=1&um=1&usg=__45fp8zfJo9kHvB7IPhP9UFP3FL8=&tbnid=2F0S_1z88wZkWM:&tbnh=126&tbnw=79&prev=/images%3Fq%3DNicole%2BOresme%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DN, 2 กันยายน 2551)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Bimetallism, 2 กันยายน 2551>

[http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/French%2520bimetallism.gif&imgrefurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/Bimetallics.htm&h=174&w=186&sz=12&hl=th&start=3&um=1&usg=\\_\\_kFZhOqPtJS1sNvnwldbjwroRNI=&tbnid=dWfGcbbYfXF5vM:&tbnh=95&tbnw=102&prev=/images%3Fq%3DThe%2BBimetallism%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DX, 2 กันยายน 2551.](http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/French%2520bimetallism.gif&imgrefurl=http://www.qns.org.au/Articles/Bimetallics/Bimetallics.htm&h=174&w=186&sz=12&hl=th&start=3&um=1&usg=__kFZhOqPtJS1sNvnwldbjwroRNI=&tbnid=dWfGcbbYfXF5vM:&tbnh=95&tbnw=102&prev=/images%3Fq%3DThe%2BBimetallism%26um%3D1%26hl%3Dth%26sa%3DX, 2 กันยายน 2551.)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas\\_Aquinas](http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Aquinas)

Ingram, John K. **A History of Political Economy**. Wikipedia: Political Economy Website, 1988.

Roll , Eric. **A History of Economic Thought**. London: Faber and Faber, Ltd., 1973.

**แบบทดสอบ**  
**เพื่อความเข้าใจในเนื้อหา**

1. ยุคกลาง (the Middle Ages) หรือยุคมืด (the Dark Ages).....  
.....  
.....
2. จักรวรรดิโรมันหรือจักรวรรดิทหารหรือจักรวรรดิผู้พิชิต.....  
.....  
.....
3. ระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐ (republic) ของโรมัน.....  
.....  
.....
4. สภาซีเนท (senate) และสภาเซนจูรี (centuriate)ของโรมัน.....  
.....  
.....
5. “ชนชั้นผู้ดีหรือเพทริเซียน (patrician)” และ “ชนชั้นฐานรากหรือพลีเบียน (Plebeian)”  
.....  
.....  
.....
6. ยุคเปลี่ยนแปลงหรือส่งผ่านทางเศรษฐกิจ (economic transformation) ของสังคมโรมัน.....  
.....  
.....

7. สงครามพิวนิก (Punic wars) โรมัน .....  
.....  
.....
8. สังคม “latifundia” ของโรมัน .....  
.....  
.....
9. การเป็นสังคม “latifundia” ขณะเดียวกัน โรมันก็ก้าวเข้าสู่สังคม “หัตถอุตสาหกรรม” มากขึ้นเนื่องจากสาเหตุ 3 ประการคือ .....  
.....  
.....
10. ทัศนะต่อสถาบันทาสของโคลูเมลลา (Columella) และ พลินี (Pliny) ของโรมัน .....  
.....  
.....
11. ความแตกต่างของลัทธิหรือความคิดทางเศรษฐศาสตร์ยุคกรีกกับยุคโรมันคือ.....  
.....  
.....
12. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) .....  
.....  
.....
13. ในทัศนะทางเศรษฐศาสตร์ การเกิดลัทธิเอพิคิวเรียนเนื่องจาก.....  
.....  
.....

14. ลัทธิสโตอิกยิกส์ (Stoicism) .....
- .....
- .....
- .....
15. ฐานะของบุคคลในสังคมและการแข่งขันชั้นทางสังคมในทัศนะของลัทธิสโตอิกยิกส์
- .....
- .....
- .....
- .....
16. กฎหมายธรรมชาติ (natural law) .....
- .....
- .....
- .....
17. หลักคิดของซีเซโร (Cicero) .....
- .....
- .....
- .....
18. หลักคิดของซีเนกา (Seneca) .....
- .....
- .....
- .....
19. หลักคิดของมาคัส ออเรเลียส (Marcus Aurelius) .....
- .....
- .....
- .....
20. กฎหมายสิบสองโต๊ะ (Law of the Twelve Tables) Aurelius) .....
- .....
- .....
- .....

21. ประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Code of Justinian) .....
- .....
- .....
- .....
22. จักรวรรดิกฎหมาย (the empire of law) .....
- .....
- .....
- .....
23. หลักกฎหมายแบบ ius or jus gentium คือ.....
- .....
- .....
- .....
24. ประมวลกฎหมายจัสติเนียนได้บัญญัติเกี่ยวกับราคาไว้ว่า.....
- .....
- .....
- .....
25. เนื้อหาของกฎหมายโรมันที่ครอบคลุมพฤติกรรมหรือธุรกรรมทางเศรษฐกิจคือ .....
- .....
- .....
- .....
26. กฎหมายโรมันคือกฎหมายที่สนับสนุนลัทธิเศรษฐกิจของปัจเจกชนและเป็นสถาบัน  
ของลัทธิทุนนิยม.....
- .....
- .....
- .....
27. พระคัมภีร์กอสเปิลส์ (Gospels) .....
- .....
- .....
- .....



28. นครศาสนา (city of the church ) หรือคริสตจักร (Christendom) .....
- .....
- .....
- .....
29. ออกัสตัส ซีซาร์ (Augustus Caesar) .....
- .....
- .....
- .....
30. โองการแห่งมิลาน (Edict of Milan) .....
- .....
- .....
- .....
31. สถาบันศาสนาและสถาบันการปกครองในทัศนะของคริสต์ศาสนา.....
- .....
- .....
- .....
32. ทฤษฎีสองดาบ (Theory of two Swords) .....
- .....
- .....
- .....
33. ประเพณีการสวมมงกุฎให้กับกษัตริย์ของพระสันตะปาปา .....
- .....
- .....
- .....
34. ชนชั้นที่ถือเป็นเสาหลักทางเศรษฐกิจในยุคกลาง .....
- .....
- .....
- .....

35. ขุนศึกศักดินา (landlord) และสังคมศักดินา (feudal society) .....
- .....
- .....
- .....
36. มณฑลศักดินา .....
- .....
- .....
- .....
37. ทาสติดที่ดิน (serf).....
- .....
- .....
- .....
38. ระบบการผลิตแบบขุนนางที่ดิน (manorial system) .....
- .....
- .....
- .....
39. ระบบสมาคมอาชีพ (guild or gild system).....
- .....
- .....
- .....
40. สมาคมพ่อค้า (gild merchant).....
- .....
- .....
- .....
41. สมาคมช่างฝีมือ (craft gilds) .....
- .....
- .....
- .....

42. กฎหมายนักบวชคริสต์ (the Canonist law).....  
.....  
.....
43. อำนาจฝ่ายอาณาจักรหรืออำนาจทางโลก (secular power).....  
.....  
.....
44. อำนาจฝ่ายศาสนจักรหรืออำนาจทางจิตวิญญาณ (ecclesiastic power) .....  
.....  
.....
45. เนื้อหาของกฎหมายนักบวชคริสต์ .....  
.....  
.....
46. เซนต์ โทมัส อควีโนัส.....  
.....  
.....
47. ทศนะต่อทรัพย์สินของ เซนต์ โทมัส อควีโนัส.....  
.....  
.....
48. ทศนะต่อการค้าของ เซนต์ โทมัส อควีโนัส.....  
.....  
.....

49. ทศนะต่อราคาของ เซนต์ โทมัส อควินัส.....  
.....  
.....
50. การขยายตัวทางการค้าและเศรษฐกิจทำให้ธุรกรรมทางการเงินเปิดกว้างขึ้นแสดงให้เห็นแนวโน้มคือ .....
51. ทฤษฎีคุณสมบัติของเงินตราของ เซนต์ โทมัส อควินัส.....  
.....  
.....
52. การจำแนกสินค้าของ เซนต์ โทมัส อควินัส.....  
.....  
.....
53. คำบรรยายของศาสตราจารย์ Eck ชาวเยอรมันที่มหาวิทยาลัย Ingolstadt .....
54. นิโกล ออเรสม (Nicole Oresme).....  
.....  
.....
55. ผลงานเรื่อง Traictie de la Premiere Invention des Monnoies บรรยายเกี่ยวกับ ...  
.....  
.....

56. “ลัทธิทวิโลหะ (bimetallism)” .....

.....  
.....  
.....

57. การทำให้เหรียญเงินตราเสื่อมค่าหรือด้อยค่า (debasement) .....

.....  
.....  
.....

58. กฎ “เงินเลวไล่เงินดี (Bad money drives good money out of circulation)” .....

.....  
.....  
.....

**แบบทดสอบ**  
**เพื่อความเข้าใจในรายละเอียด**

ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ยุคสมัยใดที่ถือเป็นยุคของความป่าเถื่อน ขูดรีด เอาัดเอาเปรียบและไร้อารยธรรมมากที่สุด
  1. ยุคกลาง (the Middle Ages)
  2. ยุคมืด (the Dark ages)
  3. ยุคกรีก
  4. ข้อ 1. และ ข้อ 2. ถูก
2. สังคมโรมันก่อนจะกลายมาเป็นจักรวรรดิโรมันหรือจักรวรรดิทหารหรือจักรวรรดิผู้พิชิต เป็นสังคม
  1. เกษตรกรรม
  2. สังคมชนเผ่า
  3. สังคมเมือง
  4. สังคมทหาร
3. สาเหตุที่ทำให้โรมสร้างแสนยานุภาพทางทหารได้เข้มแข็งและเกรียงไกรคือ
  1. ความสามัคคีของชนในชาติ
  2. ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ
  3. การมีผู้นำที่เข้มแข็ง
  4. ข้อ 1. และ ข้อ 2. ถูก
4. ชั้นใดที่ถือเป็นชนชั้นปกครองของโรมัน
  1. เพทริเชียน (patrician)
  2. พลีเบียน (plebeian)
  3. ขุนนาง
  4. ขุนศึกศักดินา
5. ชั้นใดที่ถือเป็นชนชั้นใต้ปกครองหรือถูกปกครองของโรมัน
  1. เพทริเชียน (patrician)
  2. พลีเบียน (plebeian)
  3. ชั้นผู้ผลิต (artisans)
  4. ทาสติดที่ดิน (serf)

6. ชั้นชนใดของโรมันที่มีจำนวนมากที่สุด

- |                             |                        |
|-----------------------------|------------------------|
| 1. เพทริเซียน (patrician)   | 2. พลีเบียน (plebeian) |
| 3. ชั้นชนผู้ผลิต (artisans) | 4. ทาสติดที่ดิน (serf) |

7. การต่อสู้ระหว่างชนชั้นใดกับชนชั้นใดนำไปสู่การล่มสลายของจักรวรรดิโรมัน

1. ชั้นชนผู้ดีหรือเพทริเซียนกับชนชั้นฐานรากหรือพลีเบียน
2. ชั้นชนผู้ดีหรือเพทริเซียนกับชนชั้นผู้ผลิต
3. ชั้นชนผู้ดีหรือเพทริเซียนกับชนชั้นพ่อค้า
4. ชั้นชนผู้ดีหรือเพทริเซียนกับชนชั้นทาสติดที่ดิน

8. สภาชนเผ่า (Tribal Assembly) คือสภาของ

- |                                      |                             |
|--------------------------------------|-----------------------------|
| 1. ชั้นฐานรากหรือพลีเบียน (plebeian) | 2. ชั้นชนผู้ผลิต (artisans) |
| 3. ชั้นทาสติดที่ดิน (serf)           | 4. ชาวพื้นเมืองโรมัน        |

9. มติสภาชนเผ่า (plebiscite) ในปัจจุบันเรียกว่า

- |                 |              |
|-----------------|--------------|
| 1. ประชาพิจารณ์ | 2. ประชามติ  |
| 3. ประชารัฐ     | 4. ประชาธรรม |

10. ข้อใดไม่ใช่สังคัมการผลิต "latifundia" สมัยโรมันคือ

- |                                    |                             |
|------------------------------------|-----------------------------|
| 1. สังคัมการผลิตบนผืนดินขนาดใหญ่   | 2. สังคัมมณฑลเกษตรกรรม      |
| 3. มีการใช้แรงงานในการผลิตจำนวนมาก | 4. ไม่ใช้แรงงานทาสในการผลิต |

11. ระบบการผลิตใดที่เป็นระบบการผลิตแบบ "latifundia"

1. ระบบศักดินา (feudal system)
2. ระบบขุนศึกศักดินา (landlord)
3. ระบบขุนนางศักดินา (manorial system)
4. ระบบแคทอลิก (catholic system)

12. สาเหตุใดที่ไม่ใช่สาเหตุทำให้สังคมโรมันกลายเป็นสังคม “latifundia” และกลายเป็นสังคม “หัตถอุตสาหกรรม” เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

1. การเปิดเส้นทางการค้าจากแม่น้ำอินดัส (Indus River) ไปสู่มแม่น้ำไนล์ (Nile)
2. ระดับราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น
3. การต่อต้านคำสอนแนวทเวะ
4. รัฐบาลส่งเสริมการค้า อุตสาหกรรม และวิสาหกิจของรัฐเพื่อให้เก็บภาษีได้เพิ่มขึ้น

13. สาเหตุใดที่ไม่ใช่สาเหตุทำให้สังคมโรมันกลายเป็นสังคม “latifundia” และกลายเป็นสังคม “หัตถอุตสาหกรรม” เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

1. การขยายตัวของด้านการผลิต การค้า และการเงิน
2. การเก็งกำไรเพิ่มมากขึ้น
3. การต่อต้านคำสอนแนวทเวะ
4. ชาวเปอร์เซียปล่อยทองคำและแร่เงินออกมาหมุนเวียนเพื่อการลงทุนมากขึ้น

14. สงครามพิวนิคเป็นสงครามที่โรมันทำกับ

1. คาร์เธจ (Carthage)
2. กรีก (Greek)
3. จักรวรรดิเฮเลน (Hellenic imperial)
4. เปอร์เซีย

15. ปราชญ์ชาวโรมันเช่น Cato, Columella, Pliny เป็นต้นมีทัศนะต่อทาสว่า

1. เป็นสถาบันธรรมชาติและให้คงอยู่ตลอดไป
2. ไม่เป็นสถาบันธรรมชาติและให้ยกเลิกทาส
3. ต้องได้รับการพัฒนา
4. ให้เปลี่ยนแรงงานทาส (slave) ไปเป็นทาสติดที่ดิน (serf)



16. ลัทธิปรัชญาใดที่ปฏิเสธความเป็นจริงของสังคม ไม่กล้าเผชิญหน้ากับปัญหา ไม่ต้องการแก้ปัญหา หรือเป็นปรัชญาเชิงปฏิเสธนิยม (negativism)
- |                                     |                              |
|-------------------------------------|------------------------------|
| 1. กลุ่มซอฟิสต์ (Sophist)           | 2. ลัทธิซีนิคส์ (Cynics)     |
| 3. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) | 4. ลัทธิสโตยอิกส์ (Stoicism) |
17. ลัทธิปรัชญาใดที่สอนให้คนหลีกเลี่ยงปัญหาสังคม และให้แสวงหาความสุขเฉพาะตัว
- |                                     |                              |
|-------------------------------------|------------------------------|
| 1. กลุ่มซอฟิสต์ (Sophist)           | 2. ลัทธิซีนิคส์ (Cynics)     |
| 3. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) | 4. ลัทธิสโตยอิกส์ (Stoicism) |
18. ลัทธิปรัชญาใดที่มองเห็นการเอาตัวรอดเอาเปรียบของสังคม และเห็นว่าไม่มีทางแก้ปัญหาของสังคมได้
- |                                     |                              |
|-------------------------------------|------------------------------|
| 1. กลุ่มซอฟิสต์ (Sophist)           | 2. ลัทธิซีนิคส์ (Cynics)     |
| 3. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) | 4. ลัทธิสโตยอิกส์ (Stoicism) |
19. ลัทธิปรัชญาใดที่กล่าวว่า “พระเจ้าแม้จะมีอยู่จริง...มนุษย์ไม่ควรเกรงกลัวหรือศรัทธาในพระเจ้า เพราะกิจกรรมของพระเจ้าไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ ขณะเดียวกันกิจกรรมของมนุษย์ก็ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพระเจ้า”
- |                                     |                              |
|-------------------------------------|------------------------------|
| 1. กลุ่มซอฟิสต์ (Sophist)           | 2. ลัทธิซีนิคส์ (Cynics)     |
| 3. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) | 4. ลัทธิสโตยอิกส์ (Stoicism) |
20. ลัทธิปรัชญาใดที่กล่าวว่า “พระเจ้าแม้จะมีอยู่จริง...มนุษย์ไม่ควรเกรงกลัวหรือศรัทธาในพระเจ้า เพราะกิจกรรมของพระเจ้าไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ ขณะเดียวกันกิจกรรมของมนุษย์ก็ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพระเจ้า” จากประโยคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า
1. พระเจ้าไม่สามารถช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากความยากจนได้
  2. พระเจ้าไม่สามารถแก้ปัญหาการริดนาทาเร้นที่มนุษย์ทำกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้
  3. ตัวมนุษย์เองเท่านั้นที่จะช่วยตัวเองได้
  4. ถูกทุกข้อ

21. ข้อใดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับลัทธิปรัชญาเอพิคิวเรียน (Epicureanism)
1. ประโยชน์เฉพาะตน (particularism)
  2. บั๊จเจกบุคคล (individualism)
  3. ธรรมชาตินิยม (naturalism)
  4. สังคมนิยม
22. ลัทธิปรัชญาใดที่เชื่อในกฎเกณฑ์ธรรมชาติ (natural order)
1. กลุ่มซอฟิสต์ (Sophist)
  2. ลัทธิซีนิคส์ (Cynics)
  3. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism)
  4. ลัทธิสตอยอิกส์ (Stoicism)
23. กฎเกณฑ์ใดคือที่มาของกฎหมายธรรมชาติ (natural law)
1. กฎเกณฑ์ธรรมชาติ (natural order)
  2. กฎหมายเทวะ (divine law)
  3. องค์การสวรรค์ (divine authority)
  4. กฎหมายบ้านเมือง
24. กฎหมายใดที่ถือว่าเป็นกฎหมายสากลที่ปกครองสิ่งมีชีวิตทั้งมวลเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กำหนดวิถีชีวิตความเป็นไปของสรรพสิ่งมีความเป็นเหตุเป็นผล สม่าเสมอ และเป็นนิรันดร
1. กฎหมายธรรมชาติ (natural law)
  2. กฎหมายเทวะ (divine law)
  3. องค์การสวรรค์ (divine authority)
  4. กฎหมายบ้านเมือง
25. ลัทธิปรัชญาใดที่เชื่อในความเสมอภาคของความเป็นคน และมองว่า ฐานะทางสังคมไม่ใช่เครื่องวัดความเป็นคน
1. ลัทธิสตอยอิกส์ (Stoicism)
  2. ลัทธิซีนิคส์ (Cynics)
  3. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism)
  4. ข้อ 1. และข้อ 2. ถูก
26. ลัทธิปรัชญาใดที่สะท้อนภาพการกดขี่ ขูดรีด เอาัดเอาเปรียบ และเหยียดหยามกันทางสังคม
1. ลัทธิซีนิคส์ (Cynics)
  2. ลัทธิสตอยอิกส์ (Stoicism)
  3. ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism)
  4. ข้อ 1. และ ข้อ 2. ถูก

27. บุคคลใดที่กล่าวว่า “ความโชคไม่ดีเท่านั้นที่ทำให้คนบางคนต้องเป็นทาส” “ในสังคมดั้งเดิม (primitive society) มนุษย์ไม่รู้จักทรัพย์สินส่วนตัว ทุกอย่างเป็นของส่วนรวม และ “ทรัพย์สินส่วนตัวเกิดจากความละโมภโลภมากของมนุษย์”

1. ซิเซโร (Cicero)

2. ซีนิคา (Seneca)

4. มาร์คัส ออเรเลียส (Marcus Aurelius)

4. เซนต์ อควินัส (Aquinas)

28. สิ่งใดที่ถือเป็นอารยธรรมทางความคิดที่ยิ่งใหญ่ที่โรมันมอบให้กับมนุษยชาติ

1. กฎหมาย

2. ระบบการผลิตแบบ latifundia

3. แนวคิดด้านปรัชญา

4. การปฏิรูปสังคม

29. จักรวรรดิใดที่ถือเป็น “จักรวรรดิกฎหมาย (the empire of law)”

1. จักรวรรดิเฮเลน

2. จักรวรรดิโรมัน

3. จักรวรรดิบาบิโลน

4. จักรวรรดิไบแซนไทน์

30. ข้อใดไม่ใช่บทบัญญัติของกฎหมายโรมันที่เกี่ยวกับการครอบคลุมพฤติกรรม หรือธุรกรรมทางเศรษฐกิจ

1. ควบคุมการทำธุรกิจของบุคคล

2. ให้ยกเลิกการเรียกเอาดอกเบี้ยจากเงินกู้

3. ให้เอกชนหรือปัจเจกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้โดยไม่จำกัด

4. การทำสัญญาย่อมมีผลบังคับในภายหน้าตามกฎหมาย

31. เกี่ยวกับเรื่องราคาในประมวลกฎหมายจัสติเนียน ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

1. ราคาเป็นสิ่งที่ต้องประเมินตีค่าร่วมกัน

2. ราคาทำให้คนร่ำรวยขึ้นได้

3. ราคาของสิ่งเดียวกันมีราคาเท่ากันแม้ในเวลาและสถานที่แตกต่างกัน

4. ราคาถูกประเมินตีค่าร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะซื้อขายกัน

32. เกี่ยวกับเรื่องราคาในประมวลกฎหมายจัสติเนียน ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง
1. ราคาเป็นสิ่งที่ต้องประเมินตีค่าร่วมกัน
  2. ราคาทำให้คนร่ำรวยขึ้นได้
  3. ราคาของสิ่งเดียวกันมีราคาต่างกันแม้เวลาและสถานที่แตกต่างกัน
  4. ราคาถูกประเมินตีค่าร่วมกันขณะที่มีการซื้อขายกัน
33. กฎหมายโรมันฉบับใดบัญญัติให้เก็บดอกเบี้ยยได้ และให้อัตราดอกเบี้ยแปรผันอยู่ในช่วง 4-8 เปอร์เซ็นต์
1. กฎหมายเจนัว
  2. กฎหมายจัสติเนียน
  3. กฎหมายสิบสองโต๊ะ
  4. กฎหมายนักบวชคริสต์
34. บุคคลใดกล่าวว่า “การเก็บดอกเบี้ยจากเงินกู้เป็นการกระทำที่เลวทรามไม่แตกต่างจากคนเป็นฆาตกร”
1. Cato
  2. Cicero
  3. Seneca
  4. Columella
35. ข้อใดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการสนับสนุนลัทธิเศรษฐกิจของกฎหมายโรมัน
1. ปัจเจกชน
  2. ทุนนิยม
  3. สังคมนิยม
  4. เสรีนิยม
36. กฎหมายใดถือเป็นการสถาปนาสถาบันลัทธิทุนนิยม
1. กฎหมายโรมัน
  2. กฎหมายธรรมชาติ
  3. กฎหมายนักบวชคริสต์
  4. ประมวลกฎหมายจัสติเนียน

37. โองการแห่งมิลาน (Edict of Milan) คือ โองการที่ประกาศให้

1. ยอมรับความถูกต้องในการนับถือคริสตศาสนา
2. ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติของโรมัน
3. ยอมรับอำนาจของฝ่ายศาสนจักรว่ามีอยู่เหนืออำนาจของฝ่ายอาณาจักร
4. ประกาศโดยพระสันตะปาปา

38. ทฤษฎีสองดาบ (the theory of two swords) สร้างโดย

1. พระสันตะปาปาเจเลเชียสที่ I (Gelasius I)
2. พระสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Gregory VII)
3. พระสันตะปาปาสตีเฟนที่ 2 (Stephen II)
4. พระสันตะปาปาลีโอที่ 3 (Leo III)

39. ทฤษฎีสองดาบ (the theory of two swords) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ

1. การแบ่งอำนาจระหว่างฝ่ายอาณาจักรกับฝ่ายศาสนจักร
2. อำนาจของฝ่ายอาณาจักรเหนือกว่าอำนาจของฝ่ายศาสนจักร
3. อำนาจของฝ่ายศาสนจักรเหนือกว่าอำนาจของฝ่ายอาณาจักร
4. ฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักรต่างมีอำนาจเท่ากัน

40. ทฤษฎีสองดาบ (the theory of two swords) มีหลักการว่า

1. พระเจ้าแบ่งอำนาจการปกครองออกเป็นสองฝ่ายคืออำนาจการปกครองทาง  
ธรรมหรือจิตวิญญาณ กับอำนาจการปกครองทางโลก
2. พระสันตะปาปาในฐานะประมุขของศาสนามีอำนาจเหนือจักรพรรดิที่เป็น  
ประมุขทางโลกในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนกิจ
3. จักรพรรดิในฐานะประมุขทางโลกมีอำนาจเหนือกว่าพระสันตะปาปาในฐานะ  
ประมุขของศาสนาในเรื่องของกิจกรรมทางโลก
4. ถูกทุกข้อ

41. พระสันตะปาปาพระองค์ใดที่ถือว่า พระเจ้ามอบอำนาจการปกครองทั้งทางโลกและทางธรรมผ่านทางพระสันตะปาปา แต่พระสันตะปาปาไม่ต้องการใช้อำนาจทางโลก จึงมอบต่อให้กษัตริย์ รัฐจึงได้รับมอบอำนาจมาจากพระเจ้าผ่านทางพระสันตะปาปา รัฐที่มีใช้คริสเตียนย่อมไม่ใช่สถาบันศักดิสิทธิ์ ผู้ปกครองจะอ้างอำนาจที่พระเจ้าให้ได้ ต้องยอมรับศาสนาคริสต์ อำนาจที่พระเจ้ามอบให้สันตะปาปา และ สันตะปาปามอบต่อให้กษัตริย์จึงเป็นอำนาจที่ถูกต้องและได้รับการยอมรับ

- |                               |                               |
|-------------------------------|-------------------------------|
| 1. พระสันตะปาปาเจเลเลียสที่ I | 2. พระสันตะปาปาเกรกอรีที่ VII |
| 3. พระสันตะปาปาสติเฟนที่ II   | 4. พระสันตะปาปาลีโอที่ III    |

42. กษัตริย์ที่ขึ้นครองราชย์จะเป็นกษัตริย์ที่สมบูรณ์ได้ต้องได้รับการสวมมงกุฎจากพระสันตะปาปา เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระสันตะปาปารับอำนาจการปกครองมาจากพระเจ้า และทรงมอบอำนาจนั้นต่อให้กับกษัตริย์ เป็นการใช้อำนาจทางการปกครองผ่านกษัตริย์ เป็นการแสดงให้เห็นว่า

1. อำนาจของฝ่ายศาสนจักรเหนือกว่าอำนาจของฝ่ายอาณาจักร
2. เป็นประเพณีที่ต้องปฏิบัติสำหรับผู้เป็นกษัตริย์
3. กษัตริย์ยอมรับอำนาจของพระเจ้า
4. กษัตริย์ยอมรับอำนาจของพระสันตะปาปา

43. สถาบันใดเป็นสถาบันศักดินาที่ครอบครองที่ดินมากที่สุดและเป็นสถาบันที่ฝังรากลึกติดกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดยุคกลาง จนถึงเป็นสถาบันหลักทางเศรษฐกิจของยุคกลาง

- |                   |                        |
|-------------------|------------------------|
| 1. สถาบันกษัตริย์ | 2. สถาบันขุนศึกศักดินา |
| 3. คริสตจักร      | 4. สถาบัน latifundia   |

44. ชนชั้นทางสังคมยุคกลางที่ถือเป็นเสาหลักทางเศรษฐกิจประกอบด้วย

- |                                  |                                 |
|----------------------------------|---------------------------------|
| 1. ชนชั้นกษัตริย์และทาสติดที่ดิน | 2. ชนชั้นกษัตริย์และศักดินา     |
| 3. ชนชั้นศักดินาและทาสติดที่ดิน  | 4. ชนชั้นผู้ผลิตและทาสติดที่ดิน |

45. ชั้น “ขุนศึกศักดินา (landlord or feudal lord) ครอบครองที่ดินหรือได้ที่ดินมาโดย
1. ได้ที่ดินโดยการรุกรานและครอบครอง
  2. กษัตริย์พระราชทานที่ดินให้
  3. ได้ที่ดินมาจากมรดกตกทอด
  4. ข้อ 1. และ ข้อ 2. ถูก
46. ชั้น “ทาสที่ดิน (serf)” เป็นชั้นที่
1. ทำการผลิตบนที่ดินของขุนศึกศักดินา
  2. ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง
  3. ไม่ได้รับอนุญาตให้ออกจากที่ดิน
  4. ถูกทุกข้อ
47. ระบบศักดินาหรือสังคมศักดินาในยุคกลาง เป็นสังคมการผลิตที่ถอดตามมาจากสังคม
1. นครรัฐกรีก
  2. latifundia ของโรมัน
  3. สังคมสมาคมอาชีพ (guilds)
  4. สังคมนครศาสนา
48. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับ “มณฑลเกษตรกรรมศักดินา”
1. มีขอบเขตอาณาบริเวณที่ชัดเจน
  2. บางมณฑลมีอิสระทางการเมืองการปกครอง
  3. ขุนศึกศักดินามีอำนาจสิทธิขาดในการบริหารจัดการการผลิต
  4. การผลิตอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกษัตริย์หรือจักรพรรดิ
49. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับ พัฒนาการของระบบทาสยุคใหม่ (system of bondage) ในสมัยกลางที่มาแทนที่ทาสยุคเก่าในสมัยโรมันคือ
1. ผู้เช่านา และทาส ทำการผลิตบนผืนดินของขุนศึกศักดินา
  2. ผู้เช่านาและทาสจะถูกผูกติดกับที่ดินของศักดินา
  3. ผู้เช่านาและทาสไม่สามารถเคลื่อนย้ายออกจากที่ดินได้ และกลายสภาพเป็นทาสที่ดิน (serf) ในท้ายที่สุด
  4. ผู้เช่านาและทาสกลายเป็นกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น

50. ระบบการผลิตแบบ “ขุนนางศักดินา (manorial system)” เป็นระบบการผลิตบนผืนดินขนาดใหญ่ หรือเป็นการผลิตภายในมณฑลเกษตรกรรม ที่ภายในมณฑลมีพร้อมทุกสิ่งแม้แต่วิหาร (church) เพื่อประกอบศาสนกิจ การผลิตดังกล่าวเหมือนกับสังคมาการผลิตแบบ

1. นครรัฐกรีก
2. สังคม latifundia ของโรมัน
3. สังคมสมาคมอาชีพ (guilds)
4. สังคมนครศาสนา

51. สิ่งใดไม่มีอยู่ในมณฑลเกษตรกรรมหรือระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา

1. ทาสติดที่ดิน
2. โรงมหรสพ
3. วิหารเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา
4. ตลาด

52. อุตสาหกรรมการผลิตที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสมาคมอาสาสมัคร (voluntary association) คือ

1. สมาคมพ่อค้า (guild merchant)
2. สมาคมช่างฝีมือ (craft guilds)
3. สมาคมหัตถอุตสาหกรรม
4. ข้อ 1. และ ข้อ 2. ถูก

53. สมาคมของกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกันเรียกว่า

1. สมาคมอาชีพ (guild or guilds)
2. สมาคมพ่อค้า
3. สมาคมช่างฝีมือ
4. สมาคมผู้ผลิต

54. บุคคลที่ไม่เป็นสมาชิกหรืออยู่ในสมาคมช่างฝีมือคือ

1. นายจ้าง (master)
2. ช่างชำนาญงาน (journeyman)
3. หัวหน้าช่าง
4. ผู้ฝึกงานหรือช่างฝึกหัด (apprentice)

55. สมาคมอาชีพ (guilds or guilds) เกิดขึ้นในสมัย

1. ยุคนครรัฐกรีก
2. ยุคโรมัน
3. ยุคกลาง
4. ยุคพาณิชย์นิยม



56. ระบบการผลิตแบบใดที่ค่อยขยายตัวและเติบโตขึ้นมาแทนที่ระบบการผลิตแบบขุนนางศักดินา (manorial system) และพัฒนามาเป็นสมาคมการค้า (trade union) รูปแบบต่างๆ ในปัจจุบัน

1. ระบบการผลิตแบบ latifundia
2. ระบบการผลิตแบบนครศาสนา
3. ระบบการผลิตแบบสมาคมอาชีพ
4. ระบบการผลิตแบบนครรัฐ

57. สถาบันหรือองค์กรใดที่สามารถครอบงำอำนาจทั้งทางโลกและทางจิตวิญญาณหรือทางธรรมไว้ได้ทั้งหมดในยุคกลาง

1. สถาบันกษัตริย์
2. สถาบันศักดินา
3. คริสตจักร
4. สถาบันจักรพรรดิ

58. สถาบันหรือองค์กรใดที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคมศักดินาในยุคกลาง

1. สถาบันกษัตริย์
2. สถาบันศักดินา
3. คริสตจักร
4. สถาบันจักรพรรดิ

59. สถาบันที่ถือศักดินามากที่สุดในยุคกลางคือ

1. กษัตริย์
2. ขุนศึกศักดินา
3. คริสตศาสนา
4. นายทุนที่ดิน

60. ชั้นทางสังคมใดในยุคกลางที่เป็นเสาหลักทางเศรษฐกิจ

1. ชั้นขุนศึกศักดินา (landlord)
2. ชั้นทาสติดที่ดิน (serf)
3. กษัตริย์
4. ขุนศึกศักดินาและทาสติดที่ดิน

61. ในทางวิชาการ เป้าหมายที่แท้จริงของกฎหมายนักบวชคริสต์ ข้อใดไม่ถูกต้อง

1. เพื่อการสถาปนาและรักษาไว้ซึ่งอาณาจักรของพระเจ้าที่แท้จริง
2. เป็นการลดต้นทุนของฝ่ายศาสนจักรให้ต่ำลง
3. เพื่อให้สังคมปลอดจากการชู้ตริตดอกเบีย
4. เพื่อรักษาอำนาจการผูกขาดของตนเองไว้

62. ในทางวิชาการ เป้าหมายที่แท้จริงของกฎหมายนักบวชคริสต์ ข้อใดไม่ถูกต้อง
1. เพื่อการสถาปนาและรักษาไว้ซึ่งอาณาจักรของพระเจ้าที่แท้จริง
  2. เป็นการลดต้นทุนของฝ่ายศาสนจักรให้ต่ำลง
  3. เพื่อให้สังคมซื้อขายสินค้าในราคายุติธรรม
  4. เพื่อรักษาอำนาจการผูกขาดของสถาบันคริสตจักร
63. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของนักบวชคริสต์สามารถศึกษาได้จาก
1. กฎหมายนักบวชคริสต์
  2. แนวคิดของ Albertus Magnus
  3. แนวคิดของ Saint Jerome
  4. แนวคิดของ Saint Thomas Aquinas
64. บุคคลผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างความอยากกับระดับราคาคือ
1. Albertus Magnus
  2. Saint Thomas Aquinas
  3. Saint Augustine
  4. Saint Jerome
65. บุคคลใดถือเป็นผู้สถาปนาลัทธิเศรษฐกิจของคณะนักบวชคริสต์ หรือลัทธิเศรษฐกิจแนวทေး
1. Albertus Magnus
  2. Saint Thomas Aquinas
  3. Saint Augustine
  4. Saint Jerome
66. ในทัศนะของนักบวชคริสต์ ราคายุติธรรม(just price) คือ
1. ราคาที่ผู้ซื้อยินดีจ่ายให้ผู้ขาย
  2. ราคาดุลยภาพ
  3. ราคาที่เท่ากับมูลค่าที่แท้จริง
  4. ราคาตลาด
67. คำพูดที่ว่า “บ่อยครั้งที่มามีราคาแพงกว่าทาส เพชรมีราคาแพงกว่าคนรับใช้” เป็นแนวคิดเพื่อชี้แจงเรื่อง
1. ทฤษฎีมูลค่าแรงงาน
  2. ทฤษฎีมูลค่าความรู้สึก
  3. ทฤษฎีมูลค่าหรือราคา
  4. ทฤษฎีค่าจ้าง

68. การอธิบายเรื่องใดของ เซนต์ โทมัส อควีนาส และสาวกคริสเตียนดูจะคลุมเครือและค่อนข้างเป็นเรื่องเพ้อฝัน

- |                 |                    |
|-----------------|--------------------|
| 1. ราคายุติธรรม | 2. ราคาตลาด        |
| 3. ราคาคุณภาพ   | 4. ราคาซื้อขายจริง |

69. การอธิบายเรื่องใดของ เซนต์ โทมัส อควีนาส และสาวกคริสเตียนดูจะคลุมเครือและค่อนข้างเป็นเรื่องเพ้อฝัน

- |                     |                    |
|---------------------|--------------------|
| 1. การขูดรีดดอกเบีย | 2. ราคาตลาด        |
| 3. ราคาคุณภาพ       | 4. ราคาซื้อขายจริง |

70. ราคาประเภทใดถือเป็นราคาตามความรู้สึก

- |                 |                    |
|-----------------|--------------------|
| 1. ราคายุติธรรม | 2. ราคาตลาด        |
| 3. ราคาคุณภาพ   | 4. ราคาซื้อขายจริง |

71. คณะนักบวชใดที่รับหลักการทางเศรษฐศาสตร์ของอริสโตเติลที่ว่าเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการจัดการบ้านเรือน เป็นศาสตร์ที่เป็นธรรมชาติ ส่วนเศรษฐศาสตร์ที่เป็นศาสตร์เรื่องอุปทาน เป็นศาสตร์แสวงหาเงินหรือทำเงิน เป็นศาสตร์ที่ไม่เป็นธรรมชาติ

- |                    |                     |
|--------------------|---------------------|
| 1. คณะนักบวชฮีบรู  | 2. คณะนักบวชนอกรีต  |
| 3. คณะนักบวชคริสต์ | 4. คณะนักบวชแคทอลิก |

72. คณะนักบวชใดที่มองว่า “เศรษฐศาสตร์หมายถึงเนื้อหาหรือโครงร่างของกฎหมาย แต่ไม่ใช่กฎหมายวิทยาศาสตร์ แต่เป็นกฎหมายด้านศีลธรรมจรรยา ที่จะประกันได้ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องได้รับการบริหารจัดการที่ดี

- |                    |                         |
|--------------------|-------------------------|
| 1. คณะนักบวชฮีบรู  | 2. คณะนักบวชนอกรีต      |
| 3. คณะนักบวชคริสต์ | 4. คณะนักบวชโปรเตสแตนต์ |

73. การที่คณะนักบวชคริสต์มองว่า “เศรษฐศาสตร์หมายถึงเนื้อหาหรือโครงร่างของกฎหมาย แต่มิใช่กฎหมายวิทยาศาสตร์ แต่เป็นกฎหมายด้านศีลธรรมจรรยา ที่จะประกันได้ว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องได้รับการบริหารจัดการที่ดี” เป็นคำกล่าวที่สนับสนุนกฎหมาย

- |                       |                     |
|-----------------------|---------------------|
| 1. กฎหมายโรมัน        | 2. กฎหมายสิบสองโต๊ะ |
| 3. กฎหมายนักบวชคริสต์ | 4. กฎหมายจัสติเนียน |

74. ข้อใดไม่ใช่กฎข้อห้ามในกฎหมายนักบวชคริสต์ (Canon law) เกี่ยวกับการค้า

- |                         |                                  |
|-------------------------|----------------------------------|
| 1. ห้ามการขูดรีดดอกเบีย | 2. ห้ามมีกำไรจากการค้า           |
| 3. ห้ามสะสมความมั่งคั่ง | 4. ห้ามขายสินค้าเกินราคายุติธรรม |

75. ข้อใดไม่ใช่กฎข้อห้ามในกฎหมายนักบวชคริสต์ (Canon law) เกี่ยวกับการค้า

1. ห้ามซื้อสินค้ามากักตุนไว้ขายเอากำไร
2. ห้ามมีกำไรจากการค้า
3. ห้ามขึ้นราคาสินค้าตัดหน้าพ่อค้าคนอื่น
4. ห้ามใช้เวลาความคิดหมกมุ่นกับการค้า

76. นักบวชท่านใดที่เสนอให้มีการจำกัดการถือครองทรัพย์สินของเอกชนซึ่งเป็นข้อเสนอที่ขัดแย้งกับกฎหมายโรมันที่ใช้อยู่ในขณะนั้น

- |                        |                          |
|------------------------|--------------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. สาธุคุณ นิโกล ออเรสเม |
| 3. เซนต์ ออกัสติน      | 4. อัลแบร์ตัส แม็กนัส    |

77. นักบวชท่านใด ชี้ชัดลงไปว่า การค้ามิใช่ธรรมชาติ แต่เกิดจากความอยากมีอยากเป็นของคน และการค้าทำให้ความสง่างามในตัวบุคคลลดลง

- |                        |                          |
|------------------------|--------------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. สาธุคุณ นิโกล ออเรสเม |
| 3. เซนต์ ออกัสติน      | 4. อัลแบร์ตัส แม็กนัส    |

78. นักบวชท่านใดที่มีทัศนะว่า การค้าควรเป็นการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงครอบครัว กำไรที่ได้จากการค้าคือรางวัลจากการใช้แรงงาน การจะวัดว่าการค้าดีหรือเลวต้องพิจารณาดูว่าสิ่งที่ได้แลกเปลี่ยนกันมีมูลค่าเท่ากันหรือไม่

- |                        |                          |
|------------------------|--------------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควีนาส | 2. สาธุคุณ นิโคล ออเรสเม |
| 3. เซนต์ ออกัสติน      | 4. อัลแบร์ตัส แมกนัส     |

79. นักบวชท่านใดที่เสนอให้นำ “ราคายุติธรรม (just price)” มาควบคุมการค้า

- |                        |                          |
|------------------------|--------------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควีนาส | 2. สาธุคุณ นิโคล ออเรสเม |
| 3. เซนต์ ออกัสติน      | 4. อัลแบร์ตัส แมกนัส     |

80. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลของบทบัญญัติด้านศีลธรรม (moral code) ซึ่งเป็นการบัญญัติเพื่อป้องกัน

- |                                     |                              |
|-------------------------------------|------------------------------|
| 1. การค้าไม่ให้เป็นการค้าแบบพาณิชย์ | 2. การขยายตัวของลัทธิทุนนิยม |
| 3. จำกัดการขยายตัวทางการค้า         | 4. อำนาจของฝ่ายอาณาจักร      |

81. บุคคลใดที่กล่าวว่า “ราคาสินค้าจะรวมเอาค่าแรง ค่าวัตถุดิบและค่าใช้จ่ายในการผลิตไว้ด้วย แต่ต้นทุนการผลิตสินค้าต้องถูกกำหนดโดยหลักการของความยุติธรรม เพื่อให้ผู้ผลิตอยู่ได้ ผู้ซื้อได้ราคายุติธรรม และป้องกันความร่ำรวยจากการค้า”

- |                          |                        |
|--------------------------|------------------------|
| 1. อัลแบร์ตัส แมกนัส     | 2. เซนต์ โทมัส อควีนาส |
| 3. สาธุคุณ นิโคล ออเรสเม | 4. เซนต์ ออกัสติน      |

82. บุคคลใดมองว่า สัญชาตญาณของมนุษย์ในการแสวงหากำไรจากการค้าจะนำไปสู่ความเลวร้ายของสังคมได้ การค้าจะเกิดขึ้นได้เมื่อ ผู้ซื้อและผู้ขายไม่มีใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบกัน ทั้งสองฝ่ายต่างได้ประโยชน์ ฉะนั้น จึงออกกฎหมายเฉพาะ (divine law) ซึ่งถือเป็นองค์การสวรรค์ (divine authority) มาควบคุมการค้า

- |                          |                        |
|--------------------------|------------------------|
| 1. อัลแบร์ตัส แมกนัส     | 2. เซนต์ โทมัส อควีนาส |
| 3. สาธุคุณ นิโคล ออเรสเม | 4. เซนต์ ออกัสติน      |

83. ข้อใดคือ ความไม่สมเหตุสมผลเรื่อง “ราคายุติธรรม (just price)”

1. การค้ามีข้อจำกัดโดยสภาพธรรมชาติและการคมนาคมที่ไม่สะดวก
2. การคำนวณต้นทุนการผลิตไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง
3. ขนาดของตลาดแคบ
4. เป็นแนวคิดของคริสตจักรฝ่ายเดียว

84. เมื่อราคายุติธรรมไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ บุคคลใดที่ยอมให้ราคาสินค้าที่ซื้อขายกันเคลื่อนไหวอยู่รอบๆ ราคายุติธรรม โดยคำนึงถึงการเคลื่อนไหวของตลาด และหากเห็นว่าจะขาดทุนก็ให้ขึ้นราคาสินค้าได้

1. เซนต์ โทมัส อควินัส
2. สาธุคุณ นิโกล ออเรสเม
3. อัลแบร์ตัส แม็กนัส
4. เซนต์ ออกัสติน

85. ราคาสินค้าใดที่ถือเป็น “ราคาตามความรู้สึก”

1. ราคายุติธรรม
2. ราคาธรรมชาติ
3. ราคาที่ซื้อขายกันจริง
4. ราคาที่กำหนดโดยอุปทานและอุปสงค์

86. บุคคลใดที่กล่าวว่า “พลังแห่งราคายุติธรรมที่เป็นเรื่องของความรู้สึกเริ่มลดลง ในทางกลับกัน พลังของราคาตลาดที่เป็นราคาที่ซื้อขายกันจริงมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น”

1. เซนต์ แอนโตนิโอ เซอร์รา
2. เซนต์ โทมัส อควินัส
3. เซนต์ ออกัสติน
4. สาธุคุณ นิโกล ออเรสเม

87. สถาบันใดมีเงินมากที่สุดในยุคกลาง

1. คริสตจักร
2. กษัตริย์
3. ขุนนางศักดินา
4. ขุนศึกศักดินา

88. บุคคลใดที่จำแนกสินค้าออกเป็น สินค้าที่ซื้อขายกันเพื่อการบริโภค (consumptibles) และสินค้าที่ซื้อขายกันแต่นำไปบริโภคไม่ได้ (fungibles)

- |                        |                            |
|------------------------|----------------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. สาธุคุณ นิโคล ออเรสเม   |
| 3. เซนต์ ออกัสติน      | 4. เซนต์ แอนโตนิโอ เซอร์รา |

89. โทมัส อควินัส มองว่าราคาผันแปรกับ

- |                            |                           |
|----------------------------|---------------------------|
| 1. มูลค่าการใช้            | 2. มูลค่าการแลกเปลี่ยน    |
| 3. ความอยากหรือความต้องการ | 4. เป็นของหายาก(scarcity) |

90. บุคคลที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างความอยากหรือความต้องการ (indigentia) กับราคา

- |                        |                            |
|------------------------|----------------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. สาธุคุณ นิโคล ออเรสเม   |
| 3. เซนต์ ออกัสติน      | 4. เซนต์ แอนโตนิโอ เซอร์รา |

91. บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้สถาปนาลัทธิเศรษฐกิจแนวทเวคือ

- |                        |                            |
|------------------------|----------------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. สาธุคุณ นิโคล ออเรสเม   |
| 3. เซนต์ ออกัสติน      | 4. เซนต์ แอนโตนิโอ เซอร์รา |

92. ในทัศนะของ โทมัส อควินัส ทริพย์สินเกิดจาก

1. อำนาจความอยากและประโยชน์ในการใช้
2. อำนาจความอยากและประโยชน์ในการแลกเปลี่ยน
3. ประโยชน์ในการใช้และการแลกเปลี่ยน
4. เป็นความละโมภโลกมากของมนุษย์

93. ในทัศนะของ โทมัส อควีนาส ราคายุติธรรม (just price) คือ ราคาที่
1. ที่กำหนดไว้ในกฎหมายนักบวชคริสต์
  2. ขายต้องเท่ากับมูลค่าของสินค้า
  3. ซึ่งขายต้องเป็นการแลกเปลี่ยนที่เป็นธรรมชาติ
  4. ขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของสินค้า
94. การนำบทบัญญัติด้านศีลธรรม (moral code) มาควบคุมราคาสินค้าของนักบวชคริสต์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1. ไม่ให้ราคาสินค้าเป็นราคาพาณิชย์
  2. ให้ราคาสินค้าอยู่ในดุลยภาพ
  3. ให้ราคาเป็นราคาธรรมชาติ
  4. ให้ราคาสินค้าเป็นราคาของพระเจ้า
95. บุคคลที่ชี้ให้เห็นทฤษฎีมูลค่าความรู้สึก (subjective theory) โดยอธิบายว่า ความต้องการถูกกำหนดโดยแต่ละปัจเจกชน มูลค่าของแต่ละสิ่งจึงมีความแตกต่างกัน คือ
1. เซนต์ โทมัส อควีนาส
  2. สาธุคุณ นิโคลาส ออเรสเม
  3. อัลแบร์ตัส แม็กนัส
  4. เซนต์ แอนโตนิโอ เซอร์รา
96. การคิดดอกเบี้ยจากการปล่อยเงินกู้เพื่อไปซื้อสินค้าประเภทใดเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ยุติธรรมและไม่เป็นธรรมชาติ
1. สินค้าเพื่อการบริโภค
  2. สินค้าทุน
  3. สินค้าคุณธรรม (merit goods)
  4. สินค้าด้อยคุณธรรม (demerit goods)
97. เมื่อการห้ามการคิดเอาดอกเบี้ย (interest) ของฝ่ายศาสนจักรไม่สามารถใช้ได้ผล ฝ่ายศาสนจักรจึงหันมาใช้วิธีการ
1. ปล่อยให้ดอกเบี้ยลอยตัวอย่างอิสระ
  2. กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูง
  3. กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ
  4. ให้คิดดอกเบี้ยได้ตามกฎหมายโรมัน



98. แนวคิดเรื่องใดของนักบวชคริสต์ที่ถือเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่พ้อฝัน

- |                              |                       |
|------------------------------|-----------------------|
| 1. การขูดรีดดอกเบี้ย (usury) | 2. โองการสวรรค์       |
| 3. ทฤษฎีสองดาบ               | 4. อาณาจักรของพระเจ้า |

99. แนวคิดเรื่องใดของนักบวชคริสต์ที่ถือเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่พ้อฝัน

- |                      |                                     |
|----------------------|-------------------------------------|
| 1. การขูดรีดดอกเบี้ย | 2. ราคายุติธรรม                     |
| 3. ทฤษฎีสองดาบ       | 4. การขูดรีดดอกเบี้ยและราคายุติธรรม |

100. ข้อยกเว้นของกฎหมายนักบวชคริสต์ข้อใดที่มีใช้เป็นการเปิดประตูไปสู่การคิดดอกเบี้ยโดยปราศจากข้อแม้ใดๆ

1. การให้เจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยจากเงินกู้ที่ไม่ได้ชำระคืนเงินต้นตามกำหนด
2. ให้คิดดอกเบี้ยจากผู้ที่มีเจตนาผิดนัดการชำระหนี้
3. การกำหนดอัตราดอกเบี้ยชั้นสูง
4. การกำหนดอัตราดอกเบี้ยชั้นต่ำ

101. ข้อใดไม่ใช่แนวคิดหรือหลักการที่ทลายกำแพงความคิดของนักเทววิทยาเรื่องการห้ามคิดดอกเบี้ยและหันมาใช้หลักการและเหตุผลที่ว่า “การลงทุนมีความเสี่ยง การได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนจึงเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย” แทน

- |                                     |                               |
|-------------------------------------|-------------------------------|
| 1. สูญเสียโอกาสจากการลงทุน          | 2. ลูกหนี้ผิดนัดการชำระหนี้   |
| 3. การลงทุนค้าขายได้ผลตอบแทนมากกว่า | 4. เสี่ยงต่อการสูญเสียเงินต้น |

102. บุคคลใดเขียนเรื่อง Traicte de la Premiere Invention des Monnoies

- |                        |                   |
|------------------------|-------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. นิโคลาส ออเรสม |
| 3. แอนโตนิโอ เซอร์รา   | 4. โทมัส เกรแฮม   |

103. หนังสือเรื่อง Traicte de la Premiere Invention des Monnoies บรรยายเกี่ยวกับเรื่อง

- |                        |                     |
|------------------------|---------------------|
| 1. หลักการคิดดอกเบี้ย  | 2. หลักการค้า       |
| 3. คุณสมบัติของเงินตรา | 4. หลักราคายุติธรรม |

104. ลัทธิหรือคำสอนเรื่อง “ทวิโลหะ (bimetallism) เป็นคำสอนของ

- |                        |                    |
|------------------------|--------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. นิโคลาส ออเรสเม |
| 3. แอนโตนิโอ เซอร์รา   | 4. โทมัส เกรแฮม    |

105. หลักการของคำสอนเรื่อง “ทวิโลหะ (bimetallism)” ที่เกี่ยวกับโลหะทองและโลหะเงินว่ามูลค่าของโลหะทั้งสองต้อง

- |                                 |                                 |
|---------------------------------|---------------------------------|
| 1. เท่ากับมูลค่าที่เป็นเงินตรา  | 2. มากกว่ามูลค่าที่เป็นเงินตรา  |
| 3. น้อยกว่ามูลค่าที่เป็นเงินตรา | 4. โลหะทั้งสองเปลี่ยนแปลงค่าได้ |

106. คำสอนเรื่อง “ทวิโลหะ (bimetallism)” หมายถึง

- |                         |                     |
|-------------------------|---------------------|
| 1. โลหะทองกับโลหะเงิน   | 2. โลหะทองกับดีบุก  |
| 3. โลหะเงินกับทองเหลือง | 4. โลหะเงินกับดีบุก |

107. หลักคิดใจของนิโคลาส ออเรสเม ที่เป็นหลักคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเงินตราในสมัยต่อมา

1. มูลค่าของเงินเกิดจากมูลค่าของสินค้าที่คิดออกมาเป็นตัวเงิน
2. มูลค่าของเงินเกิดจากมูลค่าในตัวมันเอง
3. ทองคำเป็นตัวชี้วัดมูลค่าของเงิน
4. โลหะที่ใช้ทำเหรียญเงินตราชี้วัดมูลค่าของเงิน

108. บุคคลใดกล่าวว่า “เงินตราเป็นของบุคคลทุกคนตามฐานานุรูปตามธรรมชาติที่ถูกต้องตามกฎหมาย”

- |                        |                    |
|------------------------|--------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. นิโคลาส ออเรสเม |
| 3. แอนโตนิโอ เซอร์รา   | 4. โทมัส เกรแฮม    |

109. บุคคลใดที่กล่าวว่า “การกระทำใดๆ ที่ทำให้เหรียญเงินตรา (coinage) ต้อยค่าหรือเสื่อมค่า (debasement) เป็นความเลวร้ายยิ่งกว่าการชู้ตรีดดอกเบี้ยย”

- |                        |                    |
|------------------------|--------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. นิโคลาส ออเรสเม |
| 3. แอนโตนิโอ เซอร์รา   | 4. โทมัส เกรแฮม    |

110. บุคคลใดที่กล่าวว่า “การทำให้เหรียญเงินตราด้อยค่าหรือเสื่อมค่า (debasement) เป็นการจัดเก็บภาษีที่ซ่อนเร้น ทำให้การจัดสรรทางการค้าไม่ลงตัว และนำมาซึ่งความยากจน”

- |                        |                  |
|------------------------|------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. นีโกล ออเรสเม |
| 3. แอนโตนิโอ เซอร์รา   | 4. โทมัส เกรแฮม  |

111. ตามทัศนะของ นีโกล ออเรสเม ข้อใดมิใช่ผลเสียของการทำให้เหรียญเงินตราด้อยค่าหรือเสื่อมค่า

1. ถือเป็นความเลวร้ายยิ่งกว่าการขูดรีดดอกเบีย
2. เป็นการแสวงหาประโยชน์หรือได้ประโยชน์ที่ชั่วร้าย
3. เป็นรูปแบบการจัดเก็บภาษีที่ซ่อนเร้น
4. ทำให้ประเทศเสียเปรียบดุลการค้า

112. ตามทัศนะของ นีโกล ออเรสเม ข้อใดมิใช่ผลเสียของการทำให้เหรียญเงินตราด้อยค่าหรือเสื่อมค่า

- |                                 |  |
|---------------------------------|--|
| 1. ทำให้การจัดสรรการค้าไม่ลงตัว | 2. เป็นรูปแบบการจัดเก็บภาษีที่ซ่อนเร้น |
| 3. ก่อให้เกิดความยากจน          | 4. ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ               |

113. บุคคลใดที่สร้างกฎ “เงินเลวไล่เงินดี (Bad money drives good money out of circulation)” เป็นคนแรก

- |                        |                  |
|------------------------|------------------|
| 1. เซนต์ โทมัส อควินัส | 2. นีโกล ออเรสเม |
| 3. แอนโตนิโอ เซอร์รา   | 4. โทมัส เกรแฮม  |

114. ข้อใดที่ไม่ถือเป็นสาเหตุการเกิดเศรษฐกิจศาสตร์ที่เป็นศาสตร์ทางโลก

1. การขยายตัวทางการค้าและการเติบโตทางเศรษฐกิจได้
2. กฎหมายนักบวชคริสต์ผ่อนปรนยึดหยุ่นมากขึ้น
3. การปล่อยให้อัตราดอกเบี้ยลอยตัว
4. นักบวชคริสต์ปลายยุคกลางเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการค้ามากขึ้น

115. ท่านใดที่นำเสนอ นำเสนอปัญหาเศรษฐกิจและเป็นพัฒนาทฤษฎีการเงิน แตกต่างจากแนวคิดของนักทวาร่วมสมัยคนอื่นๆ

1. เซนต์ โทมัส อควินัส
2. นิโกล ออเรสเม
3. แอนโตนิโอ เซอร์รา
4. โทมัส เกรแฮม

116. Roscher ยกให้ท่านนิโกล ออเรสเม เป็น

1. นักเศรษฐศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่
2. ผู้ก่อตั้งกฎเงินเลวไล่เงินดี
3. บุคคลแรกที่พัฒนาทฤษฎีการเงิน
4. ผู้พัฒนาหลักทรัพย์นิยม

**เฉลย**  
**แบบทดสอบ**

1.	4	2.	1	3.	4	4.	1	5.	2
6.	2	7.	1	8.	1	9.	2	10.	4
11.	3	12.	3	13.	3	14.	1	15.	3
16.	3	17.	3	18.	3	19.	3	20.	4
21.	4	22.	4	23.	1	24.	1	25.	4
26.	4	27.	2	28.	1	29.	2	30.	2
31.	3	32.	4	33.	2	34.	1	35.	3
36.	1	37.	1	38.	1	39.	1	40.	4
41.	2	42.	1	43.	3	44.	3	45.	4
46.	4	47.	2	48.	4	49.	4	50.	2
51.	2	52.	4	53.	1	54.	3	55.	2
56.	3	57.	3	58.	3	59.	3	60.	4
61.	3	62.	3	63.	1	64.	2	65.	2
66.	3	67.	2	68.	1	69.	1	70.	1
71.	3	72.	3	73.	3	74.	2	75.	2
76.	1	77.	1	78.	1	79.	1	80.	4
81.	1	82.	2	83.	4	84.	1	85.	1
86.	1	87.	1	88.	1	89.	4	90.	1

91.	1	92.	1	93.	2	94.	1	95.	3
96.	1	97.	2	98.	1	99.	4	100.	4
101.	2	102.	2	103.	3	104.	2	105.	1
106.	1	107.	1	108.	2	109.	2	110.	2
111.	4	112.	4	113.	2	114.	3	115.	2
116.	1								



**“For we must alwaaiies take hede that we bie no more of strangers than we sell them; for so we sholde empoverishe our selves and enriche them.”**

**John Hales**

**“Nothing robbeth the realm of England more than when more merchandise is carried in than is coming forth.”**

**William Cecil**

**“...taken that the exportation exceed in value the importation; for then the balance of trade must of necessity be returned in coin or in bullion”**

**Francis Bacon**